

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פרשת מקץ-חנוכה | תשפ"ה | גיליון 28

האם התניא נכתב

גם בשבילי?

להיפגש עם

אדמו"ר הזקן

(עמוד 27)

כיצד נתייחס

לחלומות

הגדולים שלנו?

מה החלום

שלך?!

(עמוד 21)

כיצד נרות חנוכה

מעידות על

מהותו של

היהודי?

מנרות המקדש

לנרות חנוכה

(עמוד 3)

הקדמת המערכת

שבת שלום וחנוכה שמח לקוראי מעמקים היקרים! לפניכם עלון חדש וחגיגי מלא בתוכן חסידי - מאמרי 'השכלה' ו'עבודה', והתבוננויות מרתקות.

תוכן המאמרים של העלון נלקט מבמות שונות, כך שחלק מהרעיונות תפגשו יותר מפעם אחת, אך בכל מאמר ישנו ייחוד שאין בחברו.

המאמר הראשון, **מנרות המקדש לנרות חנוכה**, הוא מאמר העוסק בעדות המיוחדת של שני סוגי הנרות הללו, עדות על הקב"ה ועדות על עם ישראל. כמו כן מתבארים במאמר הטעמים הפנימיים של הלכות הדלקת נרות.

המאמר השני, **ועל הנסים... בזמן הזה**, עוסק בהתבוננות על ברכת על הנסים, עם השלכה לימינו.

במאמר השלישי, **איך מנצחים בחנוכה**, לומד מהימים ההם לזמן הזה - כיצד ננצח במלחמה.

במאמר הרביעי, **שער הכוונות חנוכה**, מתבאר עניין החנוכה על פי כתבי האר"י כפי שמבארת אותו תורת החסידות.

במאמר החמישי, **לחזור להתעניין בה'**, מובאת התבוננות נוספת, קצרה וקלילה יותר על ימי החנוכה על פי כתבי האר"י.

המאמר השישי, **חידוש הקודש**, מבחין בנקודת ההבדל שבין חכמת יוון לבין חכמת התורה.

במאמר השביעי, **ההכרעה החשמונאית**, נלמד מי מייצג באמת את עם ישראל.

המאמר השמיני, **מה החלום שלך?! מדריך אותנו כיצד להתייחס בצורה מתוקנת לשיגעון הגדלות שיש בנו**.

המאמר התשיעי, **בסוף כולנו נהיה אברכים...** מבאר כיצד האדם בונה את ה'אני' שלו בקדושה.

ולבסוף, המאמר העשירי, לכבוד תחילת מחזור התניא, **להיפגש עם אדמו"ר הזקן**, נלמד כיצד ספר התניא אינו רק עיסוק בחכמה מופלאה, אלא בעיקר פגישה עם אישיות של צדיק.

שבת שלום ומבורך, המערכת

מנרות המקדש לנרות חנוכה – עדות על הקב"ה ועל היהודי

נרות המקדש: אור שמאיר פנימה

בבית המקדש נרות המנורה היו מכוונים פנימה, כפי שכותב הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (פרק ג, הלכה ח). תופעה זו מפתיעה, שכן בדרך כלל נר נועד להאיר החוצה, אל סביבתו, ואילו נרות המקדש נועדו להאיר פנימה. התופעה הייחודית הזו באה ללמד אותנו נקודה עמוקה ביחס לקב"ה:

במציאות שאנו מכירים, אין דבר כזה אור שמאיר לעצמו. תמיד יש עצם או דבר מסוים, ויש אור שמאיר עליו. האור תמיד תלוי במשהו אחר – אם אין לאור על מה להאיר, הוא מאבד את קיומו והופך לחושך. כמו כן, האור לא נוצר מעצמו, אלא מתוך חומר אחר שמתכלה.

לעומת זאת, הקב"ה אינו תלוי בדבר חיצוני. הוא קיים מעצמו, ואינו זקוק לשום דבר אחר. במנורה שבמקדש התכונה הזו באה לידי ביטוי בכך שהאור מופנה פנימה, אל תוך עצמו, ולא החוצה. זהו אור שמרמז על מציאותו של הקב"ה המתקיימת מתוך עצמה.

בנוסף, הגמרא במסכת שבת (כב ב) אומרת שני המערכי שבמנורה הוא עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל, משום שהוא אור שמתקיים בנס, שכן הוא לא כבה לעולם. אין זה אור שקיים מתוך התכלות של חומר אחר, אלא אור בעל קיום פלאי העומד בזכות עצמו.

תכונה זו מזכירה את מעמד הסנה, שבו האש לא כילתה את הסנה. האש, שמייצגת את גילוי ה', אינה נזקקת לכלות (ולאכול) דבר כדי להתקיים, זוהי אש שמתקיימת מעצמה.

נר חנוכה: עדות על אורו של היהודי

והנה, כשם שמנורת המקדש מעידה על הקב"ה, כך נר חנוכה משמש עדות על מהותו של היהודי:

נר חנוכה מסמל את כוחו המיוחד של היהודי – היכולת להדליק את עצמו, בדומה לה'. כך מלמד אותנו אדמו"ר הזקן (תניא פרק ב), יהודי הוא "חלק אלוך ממעל ממש", ולכן יש בו את הכוח העצמי להאיר.

כוח זה בולט במיוחד בזמן שקבעו חכמים להדליק נרות חנוכה – בשעות החשכה, כאשר הבית חשוך. גם במצב של חושך בבית, כלומר שהעולם אינו משמש כבית לה', ליהודי יש כח להאיר.

אור זה של היהודי לא רק גורם לסלק מעט את החושך – הוא גם מאיר את הבית עצמו, את בית המקדש. כך היה בזמן נס חנוכה, כאשר האור של המכבים הביא לחזרת העבודה בבית המקדש, ולהשראת השכינה בו מחדש. וכך גם כיום, נר חנוכה מלמד אותנו שהאור שאנו מאירים נועד כדי לבנות מחדש את בית המקדש.

האור קשור לבית: יהודי יוצר בית לה'

המצווה לא מתבטלת – להפך, היא מתעלה למדרגה גבוהה יותר. מסירות הנפש של היהודי על המצווה גורמת לאור של היהודי להאיר כל כך חזק, עד שכבר המציאות כולה יכולה להפוך לבית לה'.

ככל שהדורות חולפים, מתבהרת ומתקבעת ההבנה שאורו העצמי של היהודי הוא חלק בלתי נפרד מזהותו, ומתברר שגם כשחושך גמור מקיף אותו, היהודי נשאר דבוק בה'. לכן בימינו, על אף שאין עוד סכנה, התקבע המנהג להדליק את נרות חנוכה בתוך הבית. כך מתגלה שהיהודי, על ידי אורו העצמי, מצליח לבנות לקב"ה בית בתוך המציאות.

שנזכה שהאור שלנו יביא לכך שה' בעצמו ידליק את אורו, ושגם הוא יאיר בתוך הבית שלו. ומכאן נזכה לבנות את בית המקדש במהרה בימינו!

ההדגשה בכך היא, שאף על פי שהאור של היהודי הוא אור עצמי – הנובע מהיותו חלק אלוק ממעל – לא טוב שהוא יישאר מנותק, אלא עליו להיות מחובר לבית. זו הסיבה שעל פי ההלכה נרות חנוכה צריכים להיות סמוכים לפתח הבית. הטעם הפנימי לכך הוא שתפקידו של היהודי, מכוח האור שבו, להפוך את המציאות לבית לה'.

אמנם כיום עדיין אין בית מקדש, והמציאות אינה משמשת באופן מלא ככלי לשכינה, אך נר חנוכה מלמד אותנו שמכוח האור של היהודי ניתן ליצור בית שבו ה' שורה. לכן ההדלקה צריכה להיות בזיקה לבית, כדי להזכיר לנו שהאור שלנו לא נועד להאיר לבדו, אלא מטרתו להפוך את העולם לבית לה'.

מצווה שמתעלה בזמן סכנה

בזמן סכנה, ההלכה מורה להדליק את נרות החנוכה בתוך הבית. מה התחדש בזמן הסכנה? כיצד פתאום ניתן להדליק את האור של היהודי בתוך הבית עצמו?

התשובה לכך היא שההתעקשות של היהודי להדליק את האור ולקיים את המצווה, גם כאשר המציאות מתנגדת לו, מגלה שהמציאות עצמה יכולה להפוך לכלי שבו הקב"ה שוכן. לפי זה, כאשר יש סכנה,

ועל הנסים... בזמן הזה*

בהתועדות חנוכה תשפ"ד נתבארו חמשת חלקי הנס בתפלת "על הנסים", הגלויים והנסתרים, עם הקשרים אקטואליים רבים – הלכות טומאה וטהרה במאבק על שלום החטופים; דעת תורה בצורה גלויה וגם – יחס ישראל לעמים והעיסוק הרב שמגלה העולם כולו בנעשה בארץ הקדש.

האירה גם הנשמה ולא רק הגוף. אם כאשר אומרים "ועל הנסים" אנחנו בעצם רומזים לרצוננו לראותו גם היום, סימן הוא שגם כאשר אומרים את כל המעשה, "בימי מתתיהו" וכו', אנחנו רומזים לישועה שאנו רוצים היום.

ועל הנסים ועל
הפרקן ועל הגבורות
ועל התשועות ועל
המלחמות שעשית
לאבותינו בימים ההם
בזמן הזה:

אמנם תמיד ישנם נסים שלא בולטים ושושוכים תשומת לב כל כך ("על נסיך שבכל יום עמנו"), אבל היום, בזמן המלחמה, מופיעים לפתע במלא הדרם כל ה"נסיך שבכל יום". כלומר: הנסים היום-יומיים מוארים מאורם של הנסים הגדולים והמשפיעים יותר, כביכול. ננסה להסביר את חמשת העניינים המופיעים כנסיים ב"על-הנסים", ואת משמעותם והופעתם לגבינו היום.

בימי מתתיהו בן
יוחנן כהן גדול
חשמונאי ובניו,

מתתיהו היינו מתנה. משמעות השם מתתיהו היא בפשטות מתת-יה, כלומר מתנה מה'. על מתתיהו נאמר "עבודת מתנה

מהו "בזמן הזה"? אפשר לומר, בפשיטות שהכוונה לתאריך – בשנים אז, בתאריך הנוכחי, "בזמן הזה" (מעין מה שנאמר על זכירת התאריך במגלת אסתר – "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל שנה ושנה"). אבל אם כך – מהי הנפקא-מינה שלנו מהתאריך? הרי לפני ה"על הנסים" אמרנו בתפלה "ועל נסיך שבכל יום עמנו, ערב ובקר וצהרים". למה, אם כך, מזכירים דוק את הנסים הללו? בגלל שכאשר אנו מזכירים את הנסים הספציפיים האלו, אנו רוצים לפעול אותם גם בימינו. עניין זה מתבטא כאשר שוכחים לומר "ועל-הנסים" בברכת המזון – שאז אומרים במפורש "הרחמן הוא יעשה לנו נסים. כמו שעשה לאבותינו בימים ההם – בזמן הזה"². אנחנו רוצים גם היום, "בזמן הזה", נס כמו אז, בו

* מתוך התועדות חנוכה בשיבת דורשי יחודך, אור לכ"ז כסלו תשפ"ד. נרשם ונערך ע"י עפר זמיר בן יעקב.

² מכך שתובעים זאת במפורש רק כאשר שוכחים לומר אפשר להתבונן הרבה....

החמישיה הזו מתחלקת לשניים ושלשה: שניים מתוכם – ברור לנו למה הם נסים: גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים. כי למה שזה יהיה כך? בפשטות הרי גבורים אמורים לנצח חלשים – ומה שקרה הוא הפוך, רבים אמורים לנצח מעטים – ומה שקרה הוא הפוך. אבל ההמשך לא ברור: וטמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך. מה נס בזה? וכי בדרך הטבע על הטמאים לנצח את הטהורים, על הרשעים לנצח את הצדיקים (שזה שקרה הפוך מוצג פה כנס, ולא טבעי)? אז כיצד מה שהם היו טמאים ואנחנו טהורים, לדוגמא, מגדיל את הנס? נסביר אותם, אחד אחד, ואת הנס שבהם.

וּטְמָאִים בְּיַד טְהוּרִים

מהו הנס בכך שהטמאים נוצחו בידי הטהורים? להבין זה, יש להקדים את עניין הטומאה והטהרה בכלל. היכן מתבטאת הטומאה, או הטהרה? בין השאר – הופעתה של טומאה או טהרה של אדם היא בפה, בדיבור. כלומר: הטמא הוא "טמא שפתיים"³, וכן הטהרה מתבטאת בדיבור טהור, נקי ואמתי – טהרה היא נקיות, הצגת האמת כמו שהיא ללא לכלוכים של שקר, כנות, אמיתיות. לעומת זאת טומאה היא משהו מלוכלך, דחוי ודוחה. בפשטות, היינו אומרים שעל אדם חסר מעצורים בדיבורו – שיכול לשקר, להעלים ולטמא את פיו בדיבורים דוחים ומלוכלכים –

אתן את כהנתכם". המתנה היא עבודה, לחיות חיים אלקיים, כלומר לחיות-לפעול-להתנהג מתוך נקודת הנחה של נסים ואלקות, בניגוד גמור למציאות. העבודה הזו היא מתנה, ה' נותן לנו את הרשות להסתמך על נסיו, ולפעול מתוך הנחה שהוא יושיענו ויגאלנו, לעבוד מתוך מציאות נסית. השראתו האלקית של מתתיהו, המתבטאת – בין השאר – בנאומיו ובנאומו בניו בשדות-הקרב, נותנת לנו את הכח לפעול מתוך הנחה נסית. ההנחה של "על חיינו המסורים בידיך ועל נסיך שבכל יום עמנו", כלומר שאנו מודים באמת, מבינים שחיינו מסורים ביד ה' וחיינו הם נסיים לחלוטין, נותנת לנו השראה שבמילא הכל נסי, וכך המציאות אינה שיקול והיא אינה משחקת תפקיד בגישתנו האלקית למציאות (כך שהתייחסותנו הרבה למציאות כל הזמן נובעת רק מהסתכלות אלקית, אשר "ארץ אשר עיני הוי' אלקיך בה", את ה' מעניינת המציאות ורק לכן היא מעניינת גם אותנו).

כעת נדלג לחמשת הנסים, העניינים המוצגים פה כלא-טבעיים בחג החנוכה:

מִסְרַת גְּבוּרִים
בְּיַד חֲלָשִׁים, וְרַבִּים
בְּיַד מְעַטִּים, וּטְמָאִים
בְּיַד טְהוּרִים, וְרָשָׁעִים
בְּיַד צְדִיקִים וְזִדִּים בְּיַד
עוֹסְקֵי תוֹרָתְךָ.

³ ישעיה, ו, ה

לנצח במלחמת ההסברה ולנצח בדעת הקהל העולמית. כאשר המנצח הוא דוקא מי שהקפיד לשמור על טוהר-דבריו, לא שיקר, לא העלים ולא לכלך – זהו נס. נס הוא שהמעצורים שאמורים לתקוע את האדם, נותנים לו נצחון בסוף.

נס זה מופיע בימינו במאבק בין משפחות החטופים. יש מי שנסה לנתב אותן בצורה טמאה ביותר, מלכלכת ודוחה, דרך כך שבעקבות מה שעבר עליהן הן יכולות לשנוא הכל, לכלך על כולם, לא להכיר בשום דבר, ובכלל – לפרוק הכל ולהפוך את המדינה בלי שאיש יכול לומר להם כלום. כפי שהוכח בשבועות האחרונים, הנצחון שייך, ונתפלל שימשיך להשתייך, דוקא לאלו ששומרים על הטוהר: מכירים במה שעושים בשבילם, אומרים תודה, לא משתוללים או מכים את מי שמעז לעמוד בדרכם. כאשר אנשי המעצורים בפה מנצחים את הטמאים חסרי המעצורים, שמנסים להפוך הכל בלי שום מחסום-פה, זהו נס.

וְרָשָׁעִים צְדִיקִים וְזָדִים עוֹסְקֵי תוֹרָתָךְ.

שני הנסים הללו הם בעצם נס אחד, משני כיוונים שונים: מוחין ומדות. המחסום הראשון, הוא "זדים ביד עוסקי תורתך". בפשטות, ה"זדים" הם רשעים. אין למעשיהם מעצורים, והם מוכנים לעשות הכל, כולל הכל, כדי לנצח במלחמה. "עוסקי תורתך", לעומת זאת, הם אנשים מאד מהוססים כביכול, במיוחד בנוגע לחיי-אדם. מלחמה על פי תורה,

בניגוד למלחמה זדונית, מלחמת העוסקי-תורתך היא מלחמה שקולה מאד, בה כל מיני סברות והצורך לחשוב כל הזמן על רצון ה' (לכאורה) עומדות בדרכנו ומונעות ממנו מעשים מסוימים במלחמה. לכאורה, מי שאמור לנצח הוא חסר-המעצורים, הזדוני. דוגמא טובה לכך היא בירי: כאשר מחבל רוצה להרוג כמה שיותר ובצורה יעילה, הוא יורה צרור. זוהי התנהגות חסרת-מעצורים, ומטופשת קצת. החיל, לעומת זאת, יורה בהגיון, כדור אחרי כדור, בבודדות. זוהי התנהגות שקולה יותר, עצורה ומוגבלת, אך רווחית יותר בסוף. אמנם, כך ה' ברא את העולם וההגיון הכי פשוט הוא שבסוף המנצח היה השקול והמאופק, אבל הנס הוא יכלתנו לפעול בניגוד גמור לטבע שטבע בנו ה' – המתפרץ והבלתי-מחושב.

זהו המחסום השכלי, שאף-על-פיו נוצחו האויבים, הזדים – העובדים בזדוניות, אשר עבורם "אין אלקים", וממילא מתקיים ההמשך "השחיתו התעיבו עלילה".

לאחר הנס למרות מחסום המוחין, מופיע נס נוסף, שהוא ממש כמו קודמו, רק במידות:

רָשָׁעִים צְדִיקִים

נס זה הוא נס בדיוק כמו קודמו, רק שמחסומי ה'צדיק' בניגוד למחסומי 'עוסקי-תורתך', הם מחסומי רגש ומוסר. לעומת הצדיק, הנלחם עם מחסומי רגש ומוסר, או ליתר דיוק – צדיק הוא בעל צדק.

(וכל יראי ה' ושומרי התומ"צ בארץ) היתה – לא להלחם, לא להסתכן, ללכת על הסכמים ושלומות... המוטיבציה המלחמתית הייתה פוחתת בצורה דרסטית, עד שהמלחמה – ללא שום הצדקה מוסרית – לא הייתה מתאפשרת כלל. בדיוק כשם שגישתו של הבעש"ט הקדוש, שניתן להשתייך לעם היהודי בלי להיות ת"ח או אפילו שומר מצוות, אפשרה את הקמת המדינה, גישת התורה מאפשרת במידה רבה את התנהלות המדינה כיום. זהו נס בפני עצמו, שיש הרבה מה להרחיב בו.

כעת, נחזור לנסים הפשוטים, כביכול, ונבאר את העומק שלהם, משמעותם והתבטאותם היום:

גְּבוּרִים בְּיָד חֲלָשִׁים

על כזו אמירה ישנה קושיא: הייתכן לומר כי המכבים לא היו גבורים, ואפילו – היו חלשים? אם נאמר כי הכוונה ליכולת טכנית – שבתחרות גבורה כזו ודאי נצחו היוונים – הרי על היכולת הטכנית כבר דיברנו ב"רבים ביד מעטים", ואם כן – מן ההכרח לומר שהכוונה לגבורה נפשית, עצמית, שאינה קשורה למספר הלוחמים או הנשקים. ואם כן, יש לומר ביאור אחר לגמרי בגבורה והחלישות פה: ה'גבורה' היא תנועת-נפש, כלומר קו מחשבה, נקודת הנחה, לפיו הפתרון לכל בעיה בעולם הוא כח, מלחמה. גבור הוא אופי, כלומר רצון למלחמה. לעומת זאת, ישראל הם חלשים,

כשאר צדיק נלחם עומדים מול עיניו מחסומי צדק, מה הכי צודק וראוי להיעשות עכשיו. כאשר נלחם אדם רגיש, אשר בעבורו המלחמה היא לא טבעית, היא מאמץ, מול אדם שבעבורו הדבר הטבעי ביותר הוא מלחמה וכוחניות, כפי שנאמר על גלית – "אִישׁ מִלְחָמָה מְצַוָּרִי". כאשר מי שרגיל במלחמה נמסר בידי מי שאינו רגיל, זהו נס.

וְזָדִים בְּיָד עוֹסְקֵי תוֹרָתָךְ

כעת נחזור לבחינת "וזדים ביד עוסקי תורתך", מבחינה אחרת, המכוונת יותר לימינו אלה: הסברנו שאז עוסקי-תורתך יצאו להלחם, ומלחמתם – על פי תורה ומגבלותיה – היתה נסית לגמרי. אבל כיום, עוסקי-תורתך לא-כל-כך מעורבים במלחמה. היום לא ניתן יהיה לשמוע נאום לפני הקרב המספר על חרב מירמיהו הנביא ותפלת הכהן הגדול. אז, גם המלחמה היתה ברורה הרבה יותר: דרך הלחימה ומטרותיה היו נראות לעין וחדות, ללא ספקות ובלבולים. כיום, לעומת זאת, אפילו לא חתוך מי הטוב ומי הרע בסיפור.

הצורה שבה נִפְרַת היום הבחינה הזו, היא השפעתם הרבה של "עוסקי-תורתך" על המלחמה עצמה. ניתן לומר, כי לולא הגיבוי שנותנת התורה, וממילא גם תלמידי החכמים, עוסקי-תורתך, למלחמה – היא לא יכולה היתה להתנהל כלל! לו יצויר שעמדת תלמידי החכמים, עמדת התורה

¹ שמו"א, יז, לג

**בשמחה, בשם כל ישראל. העבודה
החינוכית נעשית מתוך רגישות
לנפש התלמידים, בצורה מתאימה
לדור המיוחד שלנו.**

**אם גם אתה מעוניין לבוא להכיר
אתה מוזמן ליצור קשר - הרב יהושע
אנטמן 0527560461**

המלחמה זרה להם. לא מצד ה"רשעים
וצדיקים", שהסברנו קודם, אלא מצד אחר
— הוא פשוט נלחם מאילון, המלחמה לא
נראית לו, והוא נלחם בכל זאת. זהו הפן
הנסי ב"גבורים ביד חלשים".

וְרַבִּים בְּיָד מַעֲטִים

מיהם ה"רבים"? בזמן נס-חנוכה
היה נכון לומר כי היונים היו הרבים, אך
האם גם היום זה נכון? מספרית, מבחינת
הלוחמים עצמם, ודאי שלא. אם כן, כיצד
נוגע לנו היום "רבים ביד מעטים"? אפשר
לפרש זאת על דרך דברי מו"ר הרב יצחק
בהתעודות י"ט כסלו, על ה"רבים" של
"פדה בשלום נפשי כי ברבים היו עמדי".
הרב באר, כי ה'רבים' שם הם במעגל הולך
ומתרחב, עד שה'רבים' שעמדי הם אפילו
הגויים מכל העולם. כך נתן לומר גם כאן,
כי הרבים שלעומתם אנחנו מעטים היום הם
כל גויי-העולם, שאנחנו רוצים שיעמדו
לצדנו. אם כן, מלחמת הרבים ביד מעטים
במלחמת שמחת תורה היא **מלחמת
ההסברה**. דעת הקהל העולמית חשובה לנו,
ולכן — למרות שבאופן פשוט הם נגדנו —
אנו ממשיכים להלחם על דעתם. יש לשנות
לגמרי את תפיסת הממשלה בעניין —
ולהגדיל את ההשקעה בהסברה הנכונה
לעולם פי אלף. כלומר — היום, ההשקעה
אפסית לעומת ההשקעה הנצרכת בעניין.
למו"ר הרב יצחק יש כינוי מענין להסברה
הזו — 'מהפכה רביעית'.

**בישיבת דורשי יחודך משקיעים
הבחורים את שנות הנערות בלימוד**

איך מנצחים בחנוכה?

בדרך הטבע הגיבורים מנצחים את החלשים והרבים את המעטים וכו', אבל האור של חנוכה מלמד אותנו איך דווקא החלשים והמעטים והטהורים והצדיקים ועוסקי התורה הם אלו שמנצחים.

לעומתם יש אנשים, שגם להם יש אג'נדה, אג'נדה של דאגה לעם ישראל וכדומה, וגם להם חשוב מאוד לקדם את האג'נדה שלהם, אבל הם לא עושים זאת על ידי מהלכים 'מלוכלכים'. הם חושבים שאם האג'נדה שלהם היא באמת טובה, ראוי שאנשים יכירו בכך באמת, בלי 'שטיקים', ואם אנשים עדיין לא מכירים בטיבה של האג'נדה שלהם, הם צריכים לעבוד ולהשקיע ולהראות עד כמה מה שהם חושבים זה מה שטוב ונכון, ולא לקדם את עצמם על ידי שקרים ותככים.

בדרך הטבע, ה'טמאים' אמורים לנצח את ה'טהורים', שכן ה'טמאים' משתמשים בדרכים שה'טהורים' לא מוכנים להשתמש בהן. אבל בחנוכה הנס הוא שהטהורים מנצחים את הטמאים. אבל האור של חנוכה גורם שקורה נס, ודווקא מי שלא מנסה להידחק ולקלל ולומר שמותר רק לו לדבר וכו', דווקא זה עצמו גורם שיקשיבו לו ויכבדו אותו, ויראו בצדקתו.

זדים ביד עוסקי תורתך

לזדים 'מותר' לעשות במלחמה כל מה שהם רוצים, והם אכן עושים ככל העולה על רוחם, באכזריות גדולה מאוד, כפי שנוכחנו לצערנו לראות בשמחת תורה בשנה שעברה. לעומת זאת 'עוסקי תורתך' הם אנשים שעושים מלחמה לפי התורה,

בתפילת 'על הניסים' אנחנו מודים לה' הניסים שהוא עשה לנו. על כך שהוא הפיל גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים, רשעים ביד צדיקים, טמאים ביד טהורים וזדים ביד עוסקים בתורה.

לכאורה שני הזוגות הראשונים מובנים: בשביל שיפלו גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים, אכן צריך נס, שכן בדרך הטבע הגבורים והרבים הם המנצחים את החלשים והמעטים. אבל בשלושת הזוגות שלאחר מכן, לא ברור מה הנס. האם בדרך הטבע טמאים אמורים לנצח את הטהורים, ורשעים אמורים לנצח את הצדיקים? למה זה שהצדיקים מנצחים זה נקרא נס?

טמאים ביד טהורים

בלשון של ימינו, במקום 'טמאים' ניתן לומר 'מלוכלכים', כלומר כאלו ש'משחקים משחק מלוכלך'. יש אנשים בתקשורת ובמרחב הציבורי וכו', שלטעמם כל התנהלות מותרת בשביל להוביל את האג'נדה. מותר לשקר ולהעליל, ולצייר תמונה מעוותת של המציאות, ולשים במרכז סדר היום נושאים שוליים מאוד, וכך ליצור מצג שוא כאילו זה הקונצנזוס, ולקדם אג'נדה פוליטית במסווה של דאגה לזכויות האדם ולחטופים (תוך כדי שזכויות של אנשים אחרים או של חטופים אחרים כלל לא מעניינים אותם), וכו'.

תורה וחוקים. לעומת זאת הצדיקים והרשעים לא עוסקים באסור ומותר, אלא ב'מדות', ברצון וביכולת הנפשית להילחם.

הרשעים גדלים ומתחנכים מגיל אפס להילחם ולהרשיע ולהרוג ולגזול, ואין להם שום עכבות נפשיות מלעשות זאת. לעומת זאת הצדיקים לא מחפשים להרוג, ולא ששים לצאת למלחמה, וזו לא הנטייה הנפשית הפשוטה שלהם.

בדרך הטבע הרשעים אמורים לנצח את הצדיקים, כיוון שאין להם עכבות מלהילחם. אבל האור של חנוכה גורם שדווקא הצדיקים הם אלו שמנצחים. כאשר הצדיקים כבר נלחמים, הם עושים זאת רק מפני שברור להם שהמלחמה שלהם היא מוצדקת מאין כמותה, ומכח זה הם נלחמים בכל הכח ובכל המסירות, וזה הנס של ניצחון המלחמה בחנוכה. לעומת זאת האכזריות של הרשעים מבאישה את ריחם, וגורמת שלא יהיה להם גיבוי ולא ירצו לעזור להם.

גבורים ביד חלשים

בהתחלה נכתב שבשביל שגבורים יפלו ביד חלשים אכן צריך נס, אבל באמת גם החלק הזה של התפילה לא ברור. האם החשמונאים היו פחות גיבורים מאשר היוונים? האם יהודה המכבי לא היה גיבור? למה אנחנו אומרים שהחלשים ניצחו? (אם הכוונה היא שהיוונים היו רבים יותר, זהו משפט אחר בתפילה, "רבים ביד מעטים", וממילא הכוונה ב"גיבורים ביד חלשים" היא אחרת).

מלחמה שאותה עושים רק מתי שמותר, ומתנהלת במסגרת של דינים וסכרות. מהבחינה הזו כל עם ישראל הם 'עוסקי תורתך', שכן אנחנו מחפשים להתנהג בדרך טובה וישרה, ולהילחם רק כאשר זה טוב ונכון ומוצדק. מלחמה כזו מלאה במורכבות ובדיונים, מה מותר ומה אסור, מה טוב לעשות ומה לא טוב לעשות, וממילא כאשר באים להילחם בפועל, כל פעולה היא מורכבת, שכן צריך לעשות כל חלק ממנה בצורה הנכונה והטובה דווקא.

בדרך הטבע הזדים אמורים לנצח את עוסקי התורה, שכן מי שנלחם איך שהוא רוצה, אמור לנצח את מי שהמלחמה שלו מלאה מורכבויות, והוא לא מרשה לעצמו לעשות את הכל, אלא רק את מה שמותר. אבל האור של חנוכה גורם שהזדים נופלים ביד עוסקי התורה. הזדים נלחמים בלי סדר ובצורה מבולגנת, וזה גורם שהם אמנם נלחמים באכזריות, ועושים הרבה 'רעש', אבל דווקא זה שהם נלחמים איך שהם רוצים גורם להם לא לנצח. לעומת זאת עוסקי התורה נלחמים אמנם בצורה מורכבת, אבל בצורה מדויקת שפוגעת ברע שבו רוצים להילחם.

רשעים ביד צדיקים

הרשעים דומים לזדים והצדיקים דומים לעוסקי התורה, אלא שעוסקי התורה והזדים הם ב'מוחין', והצדיקים והרשעים הם ב'מדות'. אצל הזדים אין שום רשעה ואכזריות שאסורה, אלא הכל מותר להם, ולעומת זאת עוסקי התורה נלחמים בצורה מדויקת, ועושים רק את מה שמותר. אסור ומותר הם עניינים של 'מוחין', של ספרי

וכו', ובסופו של דבר העולם צמא לשמוע את הדיבורים הללו. אם נשכיל לנצל את הבמה שנותנים לנו, ולנצל את זה שכולם מתעניינים במעשינו, ורוצים לדעת מה עשינו ולמה, זה יכול לגרום שכל אותם אלו שמעירים לנו, יהיו אלו שיקשיבו למה שאנחנו אומרים, ויסכימו שמה שאנחנו אומרים שהוא טוב ומוסרי, הוא באמת טוב ומוסרי. בדרך כזו דווקא ה'חלשים', שרגישים למה שאומרים להם, הם אלו שמנצחים.

מצד הכחות הפועלים בשטח כיום, ניתן לדבר בעיקר על מה שטוב ומוסרי. אבל באמת העמים כולם מחכים שנגיד להם לא רק מה טוב ומוסרי, אלא בעיקר נלמד אותם על האמונה בה' ועל הנוכחות שלו בעולם, ושכל הטוב והמוסריות באמת נובעים מהאמונה הזו. עלינו לנצל את הבמה שנותנים לנו, על מנת ללמד את כל העמים תורה ואמונה בה', וכך באמת הגיבורים 'יפלו' ביד החלשים.

הרמב"ם כותב בסוף ספרו הגדול 'היד החזקה', שהמשיח יכוף (בדרכי נעם, כפי שמסבירים הצדיקים) את כל באי עולם להאמין בה', ולעשות את רצונו, לשמור שבע מצוות בני נח וכו'. מכח הרמב"ם הזה הרבי מליובאוויטש קרא לדבר ולהסביר ולהפיץ את שבע מצוות בני נח, ולהשתדל שגויים רבים יקיימו אותם. בזמנינו הרב יצחק גינזבורג לקח זאת צעד קדימה, והוא קורא ללמד גויים תורה, ללמד את כל העולם את האמונה בה', שה' נוכח בעולם ומתייחס אלינו ומצפה שנהיה מודעים לכך ונגיב לקשר שלו איתנו.

בהקשר של ימינו ניתן לומר שגיבור זה מי שעושה מה שהוא רוצה, ולא מתחשב במה שאומרים העמים שסביבו, ולעומת זאת חלש הוא 'רגיש', והוא לוקח קשה את מה שהעמים האחרים אומרים עליו, וזה מחליש אותו.

באופן פשוט הגיבורים אמורים לנצח, שכן כיוון שהם לא מתחשבים כל כך במה שאומרים להם, זה לא כל כך מעניין אחרים להגיד להם מה לעשות. לעומת זאת החלשים הם רגישים למה שאומרים עליהם, ומתחשבים בזה מאוד, וזה גורם שכולם ידברו על מה שהם עושים, ובאו"ם יהיו הרבה החלטות בגנותם. שכן כיוון שכאשר מעירים לחלשים, הם אכן חושבים שהם לא בסדר, זה גורם שכל אחד ירצה להעיר להם, אפילו אם הוא מאוד רחוק ולא קשור לאיזור ולמלחמה המדוברת.

אבל האור של חנוכה גורם שהחלשים מנצחים דווקא מפני שהם חלשים. כלומר אם מה שהאחרים אומרים גורם ל'חלשים' שלא להילחם כמו שצריך – זה אכן לא בסדר, ולא זה מה שיגרום להם לנצח. אבל אם ה'חלשים' יקפידו להילחם כמו שצריך, אבל יחד עם זה כן להיות רגישים למה שאומרים להם, ולהסביר למה בדיוק הם עשו כך, ולמה מה שהם עושים זה כן מוסרי וכו' – אף על פי שזה יגרום לכולם לדבר עליהם, דווקא זה יכול להביא לניצחונם. שכן כיוון שכולם מדברים עלינו ומעירים לנו על מה שאנחנו עושים כל הזמן – זה נותן לנו במה להגיד את מה שאנחנו חושבים. אנחנו יכולים להסביר מה לדעתנו טוב ומה מוסרי, ואיך צריך להילחם בטרור

אנחנו ממש ממש בימות המשיח,
וזה הזמן שעליו נאמר הפסוק "והלכו עמים
רבים ואמרו: לכו ונעלה אל הר ה' ואל בית
אלקי יעקב, ויורנו מדרכיו ונלכה בארחתיו,
כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים"
(ישעיהו ב, ג), ועלינו לדאוג שכל העמים
ילכו בעקבות "בית אלקי יעקב". הרגישות
שלנו למה שאומרים אומות העולם, שמה
אותנו במקום שממנו ניתן להשפיע את אור
האמונה בה', ואת הטוב והמוסר שמגיעים
ממנה, לכל באי העולם.

רבים ביד מעטים

כך נופלים גם רבים ביד מעטים.
כיוון שאנחנו רגישים כל כך לכל מה
שאומרים מסביבנו, זה מציב אותנו בעמדה
שבה כל העולם נגדנו, והם רבים נגד
מעטים. בדרך הטבע הרבים מנצחים את
המעטים, אבל האור של חנוכה גורם
שבסופו של דבר הרבים מקשיבים למעטים,
ומבינים שהם צודקים והם אלו שמורים את
הדרך הטובה והנכונה, ובעיקר את האמונה
בה.¹

שער הכוונות – חנוכה

כוונות האר"י לאור תורת החסידות

עניין קדושת הימים

ואמנם נבאר
תחילה ענין קדושת
הימים האלו ואח"כ
נבאר ענין ברכות נר
של חנוכה. והנה כמו
שנתבאר שבשבתות
ויו"ט ור"ח יש בהם
תוספת קדושה על ימי
החול גם בחנוכה
ופורים יש בהם
תוספת קדושה יותר
מימי החול. אמנם אין
מדריגתם שוה
למדריגת השבתות
ויו"ט ור"ח, והנה הם
נתבארו כל אחד
במקומו, אבל ענין
חנוכה ופורים הוא
באופן אחר: כי
תרוויחו אינן בהוד
[כלומר גם ז"א-יעקב, וגם
המלכות-הנוק', גם הקב"ה
וגם כנסת ישראל].

ואעפ"י שבתפלת
שחרית בחול ביארנו
דיעקב בנצח ומלכות
בהוד וכפי זה החול
הוא קדוש יותר
מחנוכה ופורים אשר

תרוויחו אינן בהוד,
אבל הענין הוא על
דרך שביארנו בדרוש
ר"ח בענין הי"ט כי
הנוק' יש לה אז
תוספות קדושה לפי
שאי מקבלת הארותיה
ע"י עצמה שלא ע"י
בעלה, וכן הוא כאן כי
הנה בחול יעקב יונק
הארתו וחלק הארה
שלה מן הנצח ומן
ההוד ואח"כ נותן לה
הארתה ונמשך מן
ההוד על ידו, אבל
עתה בחנוכה ופורים
היא יונקת חלק
הארותיה מן ההוד ע"י
עצמה שלא ע"י בעלה
ואינה מפילה אליו
כימי החול, והנה ענין
זה הוא תוספת קדושה
אליה בזמנים אלו יותר
מבחול:

יש כאן שני דברים קשים:

א. למה זה שהיא אינה מפילה אליו
זה תוספת קדושה?

ב. יוצא מהדברים כאן שיש משהו
בחנוכה שהוא יותר מיום חול (שמצידה
היא מקבלת "ע"י עצמה ולא ע"י בעלה

מעצמינו, ע"י המסירות נפש בימים ההם על היהדות.

אז אפשר להסתכל על חנוכה בתור שורש לתושבע"פ (שהיה מלחמה של השכל שלנו מול השכל של חכמת יוון), אפשר להסתכל על זה בתור חגים דרבנן, אפשר להסתכל על זה בתור ניסים שנעשו על ידי זה שהתנהלנו בתוך המציאות והיה נס שמגיע מהמציאות ולא איזה נס שמגיע מהשמיים. מהרבה בחינות אני יכול להסתכל שזה מגיע מלמטה והמשותף להכל זה שגם הוא וגם היא נמצאים בהוד, וזה דווקא מעלה ולא חיסרון".¹

[שאלה: הסברת איך זה נראה מצידה בחנוכה שהיא מצד עצמה אבל איך זה נראה מצידו? בחנוכה ופורים יש פחות גילוי אלוקות מיום חול? מילא פורים היתה גזירה באותו יום, אבל חנוכה? הרי היה ניצחון וגם נס פך השמן?] גם בפורים אנחנו חוגגים את הניצחון ואפילו את המנוחה שאחרי הניצחון. אולי אפשר להגיד בצורה כזאת: זה חגים שברור לגמרי שההשגחה של ה' מותנית במסירות נפש שלנו, מצד זה יש אולי פחות גילוי אור.

ואינה טפילה אליו") ויש משהו שהוא פחות מיום חול (שמצידי הוא גם מקבל מההוד ולא מהנצח, וגם זה שהנוק' לא טפילה אליו). וזה קצת מוזר, איפה מצאנו שחנוכה זה פחות מיום חול.

הוא מאוד מקצר כאן אבל ניתן איזה משל שיעזור לנו להבין את זה בצורה פשוטה: לפעמים כשאני מלמד מישהו, יש איזשהו שלב שאני מחליט להפסיק ללמד אותו ולראות האם הוא יכול ללמוד מעצמו. המאמץ שלי שהוא ילמד מעצמו הוא הרבה יותר גדול מאשר המאמץ שאני אלמד אותו, הרבה יותר קל לי ללמד אותו מאשר לגרום לו ללמוד מעצמו. גם כי אני צריך שיוולד אצלו חשק, וגם צריך לגרום שהוא יגיע להשכלות, וגם איך שאני עושה שלמרות שאני לא אומר לו הוא יתקדם. א"כ מהרבה סיבות זה בעצם הרבה יותר מסובך, יותר השקעה של הרב בתלמיד שהתלמיד יצליח מצד עצמו מאשר שהרב יצליח ללמד את מה שהוא רוצה ללמד.

מה שקרה בחנוכה ופורים זה שהקב"ה עשה שנצליח מצד עצמנו, לא על ידי, שיהיה גילוי אלוקות לא על ידי זה שִׁלְמָדוֹ אותנו אלא על ידי זה שנלך על זה

¹ [שאלה: ביום חול ה' לא יורד אלינו?] כל יום הוא נותן לנו תורה ומצוות אבל זה ירידה יחסית חיצונית, כמו ההבדל בין מורה שמלמד חומר לבין מורה שמצליח לגרום שהתלמיד ידע ללמוד מעצמו (ואם נחזור לשאלה הקודמת (סוף הערה הקודמת): כשהוא ידע ללמוד מעצמו הוא ידע ללמוד את מה שהרב אומר ולא דברים אחרים, בסוף זה הוד).

² [שאלה: מצידו לרדת למטה זה יותר מאשר לעלות למעלה?] בגלל שהוא יורד למטה בצורה כזאת שאנחנו כביכול לא צריכים אותו, וכמו שאמרנו שהוא צריך לעשות בשביל זה משהו יותר מתוחכם, וגם בגלל שההצלחה היא הרבה יותר גדולה שהרי המשפיע באמת נתן חלק מהיכולת שלו להשפיע, הוא נתן למקבל כח שגם יוכל להיות אחד כזה שמייצר חיים מעצמו. [אז למה היא עדיין נוק' ולא משפיע בעצמה?] זה לא שהיא מצליחה להגיד משהו במקומו, לגמרי כמשפיע, אלא היא עדיין מקבלת.

[למה תכל'ס זה יום שמח?] אחד רצה שיהיה לו אופניים, סוף סוף ההורים קנו לו אופניים, הוא יודע שכבר הם לא יקנו לו עוד, הוא לא ישמח? [אם הוא רואה שהוא לא מצליח ליסוע] זה לא שהוא לא מצליח, הוא מצליח אבל זה לא פתר לו את כל הבעיות.

כוונת הברכות

ואמנם ענין כוונת ברכות
הדלקת הנר הם סובבים על יחוד
א' עליון ושלם [משהו מיוחד, יחוד חשוב, מכוונים אותו הרבה פעמים. הוא "עליון ושלם", גם חשוב מאוד וגם יש לו שלימות מיוחדת, עוד מעט נראה] **הנקרא "נר", כמבואר אצלינו בתפילת שחרית רחול בברכת שים שלום כי שם נתבאר יחוד זה על מתכונתו ועיין שם** [זה שזה בשים שלום, בסיום התפילה, זה בעצם גומר את הייחוד, את הזיווג. זה הכל קשור למילה "שלום", נקרא את זה בפנים אח"כ].
ועניינו בקיצור הוא כי שלשה בבחי' של יחוד יש לזו"ן, א' הוא בבחי' הוי' אהי"ה [דהיינו שם הוי' שמתיוחד עם שם אהי"ה] ומספרו מ"ז [26+21], הב' הוא בבחי' הוי' אלקים ומספרו יב"ק, הג' הוא בבחי' הוי' אדני ומספרו צ"א; ולפעמים מתייחדים בבחי' א' ולפעמים בשתייהם ולפעמים בשלשתם ואז הוא היחוד הגמור

אפשר להגיד את זה בעוד צורה, משהו דומה לזה: בכל חג יש איזה ציפיה שיהיה איזה משהו, ניתן דוגמא מבית שני, כשהם היו בגלות לא כתוב שהם בכו כ"כ בזמן שהם שהו בגלות אך כשהם הגיעו לארץ והתחילו את הבניין אז הם בכו מאוד מאוד עד כדי כך שקול הבכי היה שוה לקול השמחה (כמ"ש"כ בעזרא סו"פ ג'). בגלל שכל עוד הם היו בגלות הם אמרו שבעז"ה יהיה טוב אבל כשהגיעו לארץ היתה הרבה אכזבה¹, לאיפה כבר אפשר להגיע? אפילו אם באמת תצליח לגמרי גם לא ברור לך לאיפה תגיע. מהבחינה הזאת זה מאוד חשוב, הקב"ה אומר "ניתן לכם לנצח" ואז מה יקרה? יש משהו שאם הקב"ה אומר לנו "אני אתן לכם לנצח ועכשיו הכדור אצלכם" זה הכי מסובך. באמת מבחינה מסוימת אתה מסתכל על נס חנוכה ושואל מה היה אח"כ, זה נורא המלחמות אחרים שהיו שם, בגלל השנאת חינום הזאת חרב הבית בסוף, הם נלחמו אחד בשני בצורה אכזרית מאוד.

[זה מה שהרמב"ם מדגיש ש"חזרה מלכות לישראל יתר על מאתיים שנה"? שכשהמלכות אצלנו אז זה כאילו שאנחנו מסתדרים לבד, אבל כשאנחנו ביד הגויים אז זה בעצם שה' משגיח עלינו?] לא רק זה, כשאנחנו ביד הגויים יש תקוה שיהיה בסדר וכשאנחנו עם עצמינו אין כבר למה לצפות, אנחנו שווים את מה שאנחנו שווים וזהו.

אבל עכשיו מה כבר יכול לצאת? תרגיל פוליטי מוצלח? זה שיא הגאולה?.

¹ כמו היום מגיעים לארץ ב"ה ואומרים שעכשיו יש הכי הרבה אכזבה, כל זמן הגלות חשבנו שעוד יצא משהו,

מה זה בא להגיד לנו לגבי נר חנוכה?
זה בעצם בא להגיד שהנשמה שלנו מאירה
(זה שזה בקו השמאל זאת אומרת שזה איך
שזה מאיר בי), זה דומה קצת לכוונה של
הימים (שלמדנו קודם) שמה שמאיר זה
המציאות של הנוק', כשהמציאות של הנוק'
מאירה בצורה שלימה זה שהו' מאיר גם
באהיה גם באלקים וגם באדני.

עכשיו נגיד את זה בעוד אופן: חוץ
מזה ששלושת השמות האלה ביחד עם שם
הו' זה יוצא נר, יש גם משהו מיוחד רק
בשלושת השמות האלה, שאם אני מחבר
את אדני (השם האחרון) ביחד עם אהי"ה
(השם הראשון) אז יוצא אלקים (השם
האמצעי). בעצם אם אני רוצה להמתיק את
שם אלקים אז אני מחלק אותו לשני חלקים,
למשל נניח בא רב מאוד מאוד תקיף איתי
עם 'דינים' אז כשאני רואה את זה אני צריך
לחלק את זה לשני חלקים, חלק זה לקבל
את הדינים (זה נקרא 'דינא') אבל חלק אני
צריך לחשוב שבאמת הוא דואג לי ורוצה
בטובתי (זה נקרא 'אהיה'), כשהם
מתחברים ביחד זה יוצא דין קשה, למה?
אפשר להגיד את זה כך: אם הוא דואג לי
ואני צריך לקבל את זה זה אומר שבעצם אין
לזה סוף^ט. מקודם אמרנו הפוך, אמרנו שאני
מחלק שם אלקים לשניים אז יוצא שמצד
אחד אני מקבל את הדין ומצד שני אני מבין
שזה לטובתי ובכך בעצם המתקתי את שם
אלוקים.

**ואז הנוק' נקרא נ"ר כמספר ו'
שמות הנז' [כלומר אם אני מחבר
מ"ז+יב"ק+צ"א זה יוצא נ"ר].**

השמות הוי' אלקים ואדני

הכל זה יחוד שם הוי', אבל מה
מיוחד בג' שמות שהוא מתייחד איתם?
פעם אחת זה עם שם "אהי"ה שבאופן
פשוט זה או כתר או בינה, פעם שניה זה עם
שם "אלקים" שזה גבורה, ופעם שלישית זה
עם שם "אדני" שזה מלכות. אז רואים
שהייחודים האלה הם בעצם ייחודים של
שם הוי' עם הצד השמאלי: בינה, גבורה
ומלכות^ט.

[החילוק בין שלושם זה מושכל-
חב"ד (בינה), מורגש-חג"ת (גבורה),
ומוטבע-נהי"מ (מלכות)] ה"אהי"ה "מינה
דינין מתעריין" – זה כמו עצם זה שאני דן,
שכבר יכול לצאת מזה דינים; "אלקים" זה
הדינים עצמם – שזה כבר לא התאוריה של
השופט שאמור להיות פה איזשהי חלוקה
אלא זה היחס שלו; ו"אדני" זה ה"דינא" –
הביצוע של הדין. (אפשר לקרוא לזה
"משפטים", "שופטים" ו"שוטרים") ניש
את שלושם גם בתוך הדין עצמו: יש
תחילת הדין – שעדיין אפשר לעשות
פשרה, יש אחרי שאתה כבר יודע לאן הדין
נוטה – שכבר אי אפשר לעשות פשרה, ויש
את גמר הדין "פלוני אתה זכאי ופלוני אתה
חייב".]

^טקטסטרופה, זה אומר שמחקת אותי וזהו, כאילו לא
משנה מה אתה עושה לי תמיד זה לטובתי ותמיד אני
צריך לקבל את זה.

^ט כתוב שהמלכות נוטה לשמאל, בגלל שהיא למטה, וגם
בניין המלכות מן הגבורות.

^ט אם יבוא בן אדם ואני אגיד לו "אתה צריך לקבל כל מה
שבא אליך ולהגיד שהוא דואג לך כל הזמן", זה

העיקר הוא שה' מדליק אותנו

עכשיו נסתכל על זה קצת עוד יותר עמוק, מלמעלה, מצד הקב"ה (האר"י רוצה להסתכל איך הקב"ה מסתכל על חנוכה): אם אני רוצה להדליק איזה מישור או אני צריך ממש להתאמץ, אני צריך להרגיש שאני יכול ממש להיות בתוכו ולתבוע ממנו הכל. כביכול מאמץ מאוד חזק בשביל שבסוף אנחנו נהיה עצמאים.

מה יצא לנו מההסתכלות הזאת? קודם הסתכלנו על זה שבאמת אנחנו עצמאים אבל לפי מה שאנחנו אומרים עכשיו העיקר זה מה שהוא מחזיק מאד חזק כדי שנהיה עצמאיים.

אם אני חושב שחנוכה זה שאני עצמאי כמו שהסברנו מקודם – זה לא טוב. העיקר זה היחוד, היחוד זה להגיד שהקב"ה מתאמץ חזק, אם הילד הוא פיקח הוא מבין כמה הרב היה צריך להתאמץ בשביל שהוא בעצם יבין, אז הוא באמת מבין מה קרה פה. אבל אם הוא לא קלט את זה שבאמת הרב התאמץ חזק בשביל שהוא יהיה עצמאי אז יוצא שגם זה שהוא נהיה עצמאי זה לא נקרא שהוא עצמאי, עצמאי זה רק אם הוא באמת קלט עד כמה כל העצמאות שלו נובעת מהרב ואז באמת הוא עצמאי. חשוב מאוד לשים לב לזה. הנר שדולק בי זה האהיה והאלוקים והאדני, זה מה שבווער בי, לא אני בוער, מה הכוונה שהנשמה בוערת? זה הכוונה שהקב"ה הוא מאיר את האהיה ואת האלקים ואת האדני (הנר הוא הכלי שבו יש אור, נר הוי' זה כלי של הוי', שבסופו של דבר ההוי' הוא זה שמאיר פה).

יחוד ה"נר" זה בא להגיד שיש באמת את שלשתם, ושכל זה הוא מצד מדת הרחמים שזה שם הוי'. אך כמו שדיברנו מקודם שאהיה זה כמו אמא שדואגת, מינה דינין מתערין, זה לא כמו שם הוי' שזה לגמרי שם הרחמים.

נר – שהנשמה מצליחה להאיר

למה כל זה קשור ליחוד הנר? למה הנוק' פתאום נקראת נר כשיש לה את הדבר הזה וזה נקרא גם יחוד שלם עכשיו?

'נר' הכוונה שהלמטה מצליח להאיר, דולק מעצמו ונהיה ממש מואר, כמו שהסברנו קודם בכוונה של היום, זה נקרא נר הוי' נשמת אדם, כמו שרש"י אומר על בהעלותך את הנרות "כדי שתהא שלהבת עולה מאליה". שלושת היחודים שדיברנו עליהם הם גורמים שתהיה פה שלהבת עולה מאליה, כי אם אני רוצה להאיר אותך בצורה כזאת שאתה תהיה מאיר מצד עצמך, אני צריך להיות מאוד קשה איתך בעצם, אני צריך שאתה תדע שכל מה שאני עושה זה לטובתך ושאתה תראה שאם משהו לא מצליח זה רק באשמתך, אתה צריך להבין שזה תלוי בך וכל האחריות היא עליך. וצריך גם ששם הוי' יתייחד עם כל זה, כלומר שהקב"ה ממש נמצא בתוכי, אחרת, אם בסוף אחרי שאומרים לי את כל הדברים האלה זה לא באמת שאני יכול להיות מאיר כמו הקב"ה אז באמת מה רוצים ממני (ידוע מה שר' אלימלך אומר "למה כולם באים אלי? בגללי כל העולם נפל אז כולם באים להאשים אותי").

רק להיות עצמאי אלא לראות גם שאבא שלי עשה אותי זה מה שעושה שאני באמת יוכל להיות מאיר.⁷

בעיקר מה שהוא רוצה זה להגיד שכשיש לך כח אל תתייחס למה שכבר קיים אצלך אלא תתייחס לזה שאפשר להמציא. בגלל שאתה מכיר שבעצם המציאו אותך, אם אתה יכול לתפוס שאתה סתם המצאה זאת אומרת שאתה יכול להיות איפה שעוד לא היית ולהמציא משהו חדש. אך כשאתה חושב שאתה קיים מעצמך אז אתה לבד בעולם ואתה כלוא בתוך המציאות של עצמך, ואז אתה לא עצמאי ואתה גם לא יכול להמציא.

ניתן דוגמא בחינוך ילדים, מאוד פשוט: אם הילד מתחנך שהאבא קיבל חינוך מהסבא. אז יוצא שהאבא כשהוא בא לחנך את הילד אז הוא בא להגיד שכל מה שאני מחנך אותך זה לא בגלל שאני מחנך אותך אלא זה בגלל שאבא שלי חנך אותי, זה נקרא "כל המלמד את בן בנו תורה, כאילו קיבלה מהר סיני" אם אני רואה שהסבא נמצא פה וכו' לא רק האבא נמצא פה אז באמת מאיר אור חזק כי באמת יוצא שהוא מעביר לילד, מכח מה הוא מצליח להעביר לילד? מכח זה שלא רק יש לו את היכולת להעביר לילד, אלא מכח זה שהוא יכול להבין שאבא שלו העביר לו אז ממילא הוא יכול להעביר לילד. כלומר לא סתם יש לו, יש לו והוא גם יכול להעביר את זה לילד כמו שאבא שלו העביר לו. היכולת שלי לא

⁷ ראה אריכות על התגברות מתוקנת והתגברות מקולקלת בחוברת "תשובה בשמחה" החל מעמוד 24).

לחזור להתעניין בה'

התבוננות נוספת – קצרה וקלילה – בכוונות האר"י לימי החנוכה

תוספות קדושה לפי
שאז מקבלת הארותיה
ע"י עצמה שלא ע"י
בעלה. וכן הוא כאן. כי
הנה בחול יעקב יונק
הארתו וחלק הארה
שלה מן הנצח ומן
ההוד ואח"כ נותן לה
הארתה ונמשך מן
ההוד על ידו. אבל
עתה בחנוכה ופורים
היא יונקת חלק
הארותיה מן ההוד ע"י
עצמה שלא ע"י בעלה
ואינה מפילה אליו
כימי החול. והנה ענין
זה הוא תוספת קדושה
אליה בזמנים אלו יותר
מבחול.

לא נאריך בביאור דבריו, רק נאמר
באופן כללי שבחנוכה (ופורים) ז"א ונוקבא
– יעקב ורחל – יונקים ומקבלים יחד
מספירת ההוד. בד"כ, ביום רגיל, יעקב,
שהוא המשפיע, יונק מהנצח ומההוד ומשם
הוא משפיע לרחל, שהיא הנוקבא
שמקבלת. אבל בחנוכה עולה רחל ומקבלת
בעצמה את ההשפעה מההוד בלי להיזדקק
לבעלה, היא נהיית עצמאית, ויעקב יורד
מנצח להוד – למקומה של רחל כעת. בשל
עליה של רחל, מסביר האר"י, גבוהים ימי
החנוכה מימי חול רגילים, למרות שיעקב
יורד להוד.

כיהודים פשוטים, בדרך כלל אנו
בורחים מללמוד דברי קבלה גבוהים, "אין
לנו עסק בנסתרות" ואנו לא מבינים מה
באמת הולך שם למעלה, מה שאנו אוהבים
ויודעים זה הלכות, מדרשים ודברי מוסר
שקרובים ונוגעים לחיינו.

אך כאשר לומדים את הדברים עם פן
חסידי, משתנים לבלי היכר הדברים. פתאום
הכתבים שנראו כגבוהים ורחוקים הופכים
לרלוונטיים לחיינו, ומציגים באור חדש את
עבודת ה' שלנו.

חנוכה בכתבי האר"י

בדברינו נטעום מעט מתאורי האר"י
על 'מה שקורה למעלה' בחג החנוכה, אותו
אנו חוגגים כעת, וננסה להשליך אותם
לחיינו אנו ולעבודת ה'. כמובן שכמו כל
דבר גבוה, כאשר מנסים להוריד את דבר"י
האר"י לחיינו ישנם אפשרויות רבות
ומגוונות. ממילא כל דבר שנאמר כאן הוא
אפשרות אחת מיני רבות, להוריד את דבריו
העמוקים מיני ים למציאות חיינו.

כידוע קדושת ימי חנוכה נמוכה
מימי השבת ויו"ט, אך עדיין הם אינם ימי
חול לחלוטין. וכך כותב האר"י בהסבר
העניין:

**אבל ענין חנוכה
ופורים הוא באופן
אחר כי תרוייהו אינן
בהוד... הענין הוא...
כי הנוק' יש לה אז**

החנוכה, היא עולה *ללוד* ומסוגלת לומר משהו משלה בלי להיזדקק לבעלה.

ה' רואה את זה ומתפעל מהיכולת שלנו, מהיכולת שיש לנו לחדש חגים מ'ש'לנו' ולא רק לשמוע מה יש לו לומר, הוא רואה שאנחנו בעניינים ו'מונחים' בסוגייה, אז הוא לא מנסה לנצח אותנו בקושיות אלא הוא יורד *ללוד* ונהנה.

דבר ה' במשך הדורות

אם נצייר את זה בסדר הדורות נווכח שיש בזה חידוש מרענן ביותר. בתחילה כל פעם שהיה לה' לומר משהו הוא היה מדבר עם משה רבינו ומספר לו. אחרי משה התחילו להגיע עוד נביאים, אבל הם לא היו באותה 'איכות' כמו משה, אז ה' היה צריך לדבר בצורה יותר 'ממוכה' ופשוטה, עם כל מיני חידות ומשלים.

אחריהם היתה תקופה נוראית יותר, עם ישראל יצא לגלות, נגמרו הנביאים וה' הרגיש שאין כבר עם מי לדבר, אז התחילו כל הצרות, שהם בעצם סימנים מה' שהוא רוצה לדבר איתנו, כמו שאדם נותן מכה לחבר כדי שיסתובב אליו לדבר איתו.

ובתוך כל הצרות פתאום התחיל להתנוצץ משהו, פתאום עם ישראל התעורר והגיב, הוא חידש משהו, החליט לקבוע חג חדש. ה' ממש התרגש, סוף סוף יש חידוש של הקשר ביננו, זה כבר ממש מעין הקשר השלם שהיה עם משה. היתה שם המחשה של הדיבורים שהיו לה' עם משה, אין דבר יותר מרגש מכך.

קצרה היריעה מלהסביר מהם בדיוק ז"א ונוקבא, מיהם יעקב ורחל ומה זה הספירות נצח והוד. אך נשתדל להסביר, בדרך אפשר, את משמעות עליתה של רחל להוד וירידתו של יעקב מנצח להוד בעבודת ה'.

ניתן משל לדברים. לפעמים יש תלמיד בכיתה שבמשך השנה רבו מסביר לו את החומר הנלמד בפרטי פרטות, מה הגמ' אומרת מה מקשים עליה ומה מתרצים. הרב לא משאיר לתלמיד להבין לבד את הדברים אלא מסביר לו הכל, מאכיל אותו בכפית. כל אותה התקופה לומדים יחד הרב והתלמיד אבל כל הידיעות של התלמיד מגיעות ישירות מהרב.

כך הוא עד שיום אחד התלמיד מקשה קושיה מעצמו, כך לבד קושיה שהרב כלל לא הזכיר. מה קורה לרב באותו רגע? הוא נורא מתפעל מכך שסוף סוף מאמציו נשאו פרי, והתלמיד מתחיל להבין במה מדובר. היכולת של התלמיד להקשות מגיעה מזה שהוא 'מונח' בחומר, זה מעניין אותו וגם לו יש מה לחדש בעניין.

כך הוא בעולם, ביום רגיל יעקב, המשפיע – ה', מאכיל את רחל – כנסת ישראל – בכפית את כל מה שיש לו. הוא נמצא גם *מצח* וגם *ללוד*, גם בניצוחים וגם בהודיה, הקושיות התרוצים הכול מונח אצלו, ה' מלמד אותנו הכל. יום אחד מגיעה רחל, אנחנו בעצם, וגם לה יש מה להגיד, גם לה יש מה לחדש, והיא **מחדשת את חג**

יותר, כל הכיתה כבר משתתפת ומחדשת את מה שיש לה בדיונים ובסוגיה.

חנוכה הוא החג שבו אנחנו מחדשים מלמטה דברים שמשמחים את ה', אנחנו מתחילים לחוש את הקשר שהיה לנו איתו כשמשה היה המנהיג שלנו, והופכים את הקשר לשווה לכל נפש. בחידושים האלו אנחנו נכנסים לעניינים, אנחנו מראים שה' מעניין אותנו, וכשזה קורה ה' פשוט יורד להוד שמח ומשתעשע בנו.

ונאים הדברים ביחוד לכאן, בו לקחנו מדברי האר"י הגבוהים והורדנו אותם, בדרך אפשר, לעממיים יותר, לשווים לכל נפש, כך שכל יהודי ירגיש שיש לו חלק בהם ויהנה משוב ה'.

חנוכה הוא אכן קצת יום חול רגיל, אבל יש בו משהו שונה מכל הימים. נכון זה עדין לא מה שהיה עם משה, שם זה דומה לתלמיד שמתנצח עם הרב בקושיות ותירוצים, וכאן זו רק תגובה של משהו חדש שנכנס לעניינים. אבל עדין משהו גדול ומרגש קרה כאן, חזרנו להגיב לקריאות של ה', חזרנו להתעניין בו ולהיות קשורים אליו, הראינו שאנחנו בעניינים.

דבר נוסף שאותו הרווחנו, הוא הקשר שיש לה' עם כולם, כל עם ישראל. בזמן משה דומים היו הדברים לרב שמתנצח עם התלמידים המצטיינים של הכיתה בעוד שאר התלמידים לא מונחים כ"כ בחומר. בחנוכה ה' הפך להיות 'עממי'

חידוש הקודש

ההתמודדות האקטואלית עם חכמת יון ותרבותה

ה' המתערב כרצונו במציאות העולם, "אֲשֶׁר יִבְחַר ה' הוּא הַקָּדוֹשׁ": בוחר בישראל עם קדוש מכל העמים, בוחר בארץ הקודש ובירושלים עיר הקודש מכל המקומות, ובוחר בשבת קודש ומועדי קודש, "ברוך אתה ה' מְקֹדֵשׁ הַשַּׁבָּת יִשְׂרָאֵל וְהַזְמָנִים". לכן הקדושה מתבטאת ב**הבדלה**, המבדיל בין קודש לחול, בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה, "**הַבְּדִילָתָּ וְקִדְשָׁתָּ** את עמך ישראל בקדושתך".

באמונת ישראל, **הקודש** קשור ב**חידוש**. כשם שה' ברא את העולם ברצונו וחדש אותו יש מאין, כן ה' בוחר בנו מכל העמים ומקדש אותנו. הבחירה של ה' יוצרת משהו חדש, קדוש, ומכח זה גם ההכרה והבחירה שלנו יכולות ליצור משהו חדש באמת, "ישראל מקדשים את הזמנים".

החושך היווני

היונים מתכחשים לעצם קיומו של הקודש. חכמת יון טוענת ש"**העולם קדמון**" בלי ראשית, הגלגל סובב תמיד ו"עולם כמנהגו נוהג", "מה שהיה הוא שיהיה ואין כל חדש". אין אפשרות לחידוש אמיתי, וממילא אין מציאות של קודש. האדם בשכלו יכול רק להכיר יותר טוב את המציאות אבל לא לחדש ולקדש.

לפי תפיסת יון, אין משהו יחודי המובדל בעצם מכל השאר.

חנוכה הוא אחרון החגים שנקבעו והתקבלו בישראל, ולכן ניתן לומר שזהו החג האקטואלי ביותר עד בוא המשיח. ואכן, המאבק עם יון הוא אקטואלי ביותר, שכן גם לאחר שמלכות יון נעלמה הרי תרבות יון וחכמתה היא שעמדה בבסיסה של מלכות רומא שבאה אחריה, והיא גם העומדת ביסודה של "התרבות המערבית" המודרנית לגווניה וגלגוליה עד עצם היום הזה.

הקודש בעולם

עיקר המלחמה של יון היא בקודש. היונים חיללו וטמאו את המקדש, וגזרו על שבת, ברית מילה וקידוש החודש. גם הפגיעה בבנות ישראל תופסת מקום מרכזי, וכנראה היתה גורם משמעותי לפרוץ המרד. כל אלו מייצגים את הקודש בכל המישורים שהוא מופיע: הקדושה במימד המקום – בבית המקדש; הקדושה במימד הזמן – בשבת ובראש חודש; והקדושה במימד נפש האדם – בקדושת הברית של בני ובנות ישראל. אלו הם שלשת מימדי המציאות – הנקראים בתורת הסוד "עולם, שנה, נפש" – ובכולם נלחמו היונים מלחמת חורמה.

הקודש הוא נקודה עצמית שאינה יכולה להווצר ממאמץ אנושי, גדול ככל שיהיה, אלא משהו אלוקי הנברא יש מאין. דבר קדוש הוא משהו שהתייחד משאר הדברים, הובדל והופרש, מוכן ומזומן לתכלית מיוחדת. הקודש נובע מבחירה של

הקודש הנסתרת שיד אדם אינה יכולה לגעת בה, ולאחר שהיא מתגלה הריהי מתפשטת ומאירה עוד ועוד ועוד...

וכמו בימים ההם כן בזמן הזה:
תיקון אמיתי חייב לעסוק במפורש ובמכוון בנושא הקדושה. ההבדלה בין קודש לחול ובין ישראל לעמים היא היסוד הגדול שכל הבניין נשען עליו. קדושת הכהונה, קדושת היחוס וקדושת הברית – אלו אבני היסוד שעם ישראל בנוי עליהם, והיום יותר מתמיד צריך לטפח ולייקר את מושגי הקדושה הללו. זוהי עצם-הלוי ממנה נשוב ונתחיה, עם קדוש בארץ הקדושה לאור התורה הקדושה, עד לבניין בית המקדש ולאור חדש על ציון.

*** בשולי הדברים נזכיר שלמעשה המדע המודרני כיום מפריך כמה מהנחות היסוד של חכמת יון. מתברר שהטבע אינו כל כך חומרי ואחיד, לא הכל צפוי וידוע מראש כמו במעגל סגור (דטרמיניזם), וככל שמעמיקים לחקור בשיתין של המציאות מגלים שיש הרבה מקום להפתעות; בתשתית היש' אנו פוגשים לפתע אֵין, ואף מתברר שבחירת האדם משפיעה על עצם הקיום. מכאן כבר קרובה יותר הדרך להגיע ל"אורחא דמהימנותא", לאמונה בבריאה רצונית ובהשגחה פרטית, והדברים ארוכים.**

בכל שורר **שוויון**; כל בני האדם שווים ביסודם, כל הזמנים שווים וכל המקומות שווים, כולם נמצאים על אותו המישור ואין הבדל מהותי ביניהם, שהרי החושים והשכל אינם רואים הבדל כזה. לכן היונים אינם רוצים להשמיד את עם ישראל מבחינה פיזית, כהמן בשעתו, אלא **לבולל אותו**, לפרוך את הגדרות המשוונות שלו ולהפוך אותו לעם ככל העמים, עם נורמלי!

אך באמת התורה השוויונית הזו **מחשיכה את העולם** – "חושך זו מלכות יון" – ומטביעה אותו "ביון מצולה", בבוץ טובעני ללא אחיזה של משהו יציב באמת. האור האמיתי הוא משהו אלוקי מוחלט ויציב, **תורה אור** "שלעומתה חכמת האדם עם כל יופיה היא עדיין חשוכה ויחסית".

כהניך הקדושים

מול פריצת הגדרות ומבול הטומאה היוני, המאיימים לחלל כל קודש, כמו בני חשמונאי **הכהנים**. כהניך הקדושים הם הרגישים ביותר לקדושה, הם המופקדים על עבודת הקודש ושמירתו, ועליהם לשמור על **יחוס מדויק המשמר את שלשלת הכהונה מאהרן הכהן הנבחר בידי שמים**, **"וַיַּבְדֵּל אֱהֱרֹן לְהַקְדִּישׁוּ לְךָ קְדָשִׁים הוּא וּבָנָיו עַד עוֹלָם"**.

אך גם כשמלכות יון טמאה וטמטמה את המעגלים החיצוניים, הצליחו הכהנים למצוא את נקודת **הקודש הפנימית** שלא חוללה – **"מצאו פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול"**. זוהי נקודת

ההכרעה החשמונאית

על המאבק של החשמונאים מבית ומחוץ

במלכות יוון האדירה, וחלקם אף המשיכו לעמוד לצד היוונים באופן פעיל גם במהלך שנות המלחמה והמאבק.

על הרקע הזה, נבין את גודל האחריות שלקח על עצמו מתתיהו החשמונאי. כמובן שאין זה פשוט לקום ולהכריז מלחמה על מלכות יוון השולטת, המעצמה הגדולה שמצודתה פרושה על כל האזור ואשר לרשותה צבא גדול וחדיש. אך ההכרעה הקשה שבעתיים היא על עצם היציאה למלחמה במצב כזה, כשחלק גדול מעם ישראל מזדהה למעשה עם היוונים.

משפחת בני חשמונאי לוקחת כאן על כתפיה את ההכרעה העקרונית לצאת למלחמה ביוון בשם עם ישראל כאשר בפועל אין גיבוי צבאי רחב למלחמה הזו מצד בני ישראל עצמם!

מקור הכח

ומהיכן לוקח מתתיהו את העוז והסמכות לפתוח במהלך הזה, בו הוא "מסבך" את עם ישראל כולו?

בעיני מתתיהו ובניו, ברור לגמרי היכן "מרכז הכובד" של עם ישראל. המושג "עם ישראל" איננו סך-הכל של היהודים החיים כאן היום, כפי מחשבותיהם ורצונותיהם. מה למעשה רוצים היום היהודים – זאת ניתן לקבוע על-פי סקרי דעת-קהל אשר יתנו תמונת מצב נאמנה שלפיה אפשר גם לעשות ממוצע משוקלל

ימי החנוכה חלים בזמן שאנו קוראים בתורה את פרשות יוסף ואחיו. וכבר כתב השל"ה הקדוש שודאי ישנו קשר בין מועדי השנה לבין הפרשיות שאנו קוראים בתורה באותו הזמן, "כי בודאי גלגול המועדים של כל השנה... בכולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן, כי הכל מיד ה' השכיל. וענין יוסף יהיה גם כן במלכות חשמונאי בימי יוון..."

מפרשת וישב מתחיל פרק חדש בתולדות ישראל. לאחר הבירורים בזרע אברהם ובזרע יצחק – בירורים אשר במהלכם "נפלטו" החוצה ישמעאל ועשו – מתחיל כעת להבנות "בית ישראל" מזרע יעקב אבינו, שנים עשר שבטי י-ה. אך המאבקים עדיין נמשכים, וכעת הם בתוך בית ישראל, בין יוסף לאחיו.

המאבק הפנימי הקשה בין יוסף לאחיו, מזכיר מבחינה מסוימת את ימי מלחמת בני חשמונאי במלכות יוון – שהרי אז, לצד המלחמה ביוונים התנהל גם מאבק פנימי קשה בתוך עם ישראל (מאבק שעליו אנו יודעים בעיקר מן "הספרים החיצונים").

ההכרעה החשמונאית

כידוע, בתקופה שלפני פרוץ המרד, חלק ניכר מעם ישראל קלט את "תרבות" יוון והושפע ממנה, אם מעט ואם הרבה. אותם המתיוונים לא חפצו כלל למרוד

חלשים... – ההלל וההודאה באים על השחרור מעול מלכות יוון בלבד, להודות על הכנעת היוונים הזדים הרשעים.

הרי אומר, למרות שהתפתח כאן גם מאבק פנימי – בו נאלצו החשמונאים להתעמת עם תומכי יוון מבית – הרי שהדמיון בין היוונים למתיוונים הוא חיצוני בלבד, ובאמת תהום עמוקה מבדילה ביניהם. למרות הכל, נשארים ישראל כולם אחים והמאבק הפנימי אינו דומה כלל למלחמה ביוון. מלכות יוון **נושאת** את התרבות הטמאה שנגדה אנו נלחמים, אך היהודים המתיוונים נגררו אחרי תרבות זו שבאמת באה להלחם גם בהם! גם אם בפועל נאלצנו להתעמת עם המתיוונים, הרי לאמיתו של דבר ולעומקו של דבר נמצאים החשמונאים והמתיוונים גם יחד באותו הצד של המתרס מול מלכות יוון הרשעה.

את עקרונות המאבק הפנימי בתוך העם – חריף ככל שיהיה – ניתן ללמוד כבר מיוסף הצדיק, הוא יוסף שגם כשנאלץ להתעמת עם אחיו הרי מגמתו היתה התיקון והבנין, להביא את האחים להכיר בטעותם ולחזור למוטב.

כעת יאירו לנו גם נרות החנוכה באור חדש. בפנימיות התורה מבואר שנרות המנורה הם הם **נשמות עם ישראל**. והנה בתחילה אמנם נדמה שרק למיעוט קטן ומבוטל מנשמות ישראל נמצא שמן טהור היכול להאיר במקדש – אך בהמשך מתברר שבשמן הזה קיים "אור זרוע" להדליק ולהאיר את נשמות ישראל כולן בשמן טהור לפני ה' תמיד.

וכו'... אבל האמת היא שכל היהודים החיים כאן היום, כפי שהם, אינם אלא פרטים של עם ישראל, הם שייכים לעם ישראל ולא העם שייך להם!

נקודת הכובד של ישראל נקבעת לפי אמת אלקית, מאת ה' יוצר הכל ונותן התורה, והיהודים הם אלו שצריכים "להתיישר" לפי האמת הזו. לכן יכולים בני חשמונאי, הכהנים הקדושים, הנאמנים לה' ולתורתו, למצוותיו ולמקדשו – לפעול בשם עם ישראל ולייצגו. רוח ישראל שמורה כעת ביד החשמונאים כאותו פך השמן הטהור המונח בחותמו של הכהן הגדול.

כך גורר מתתיהו את עם ישראל לעימות עם המעצמה היוונית ותרבותה, בשעה שבפועל רובו של העם פוסח עדיין על שני הסעיפים. וכך גורר מתתיהו את עם ישראל גם להתנגשות פנימית, כאשר ההולכים אחר תרבות יוון משתפים פעולה עם המלכות נגד הכהנים המורדים.

הנצחון – על מלכות יוון

אכן, לאחר כל הדברים האלה, נשוב ונזכיר לעצמנו כיצד מתקבע חג החנוכה ונצחון החשמונאים לדורות על ידי חז"ל. כל המאבק הפנימי מול המתיוונים מוסתר כמעט לגמרי, מודחק בקרן זווית, ונצחון החשמונאים מונצח אך ורק כנצחון על היוונים! "בימי מתתיהו... **כשעמדה מלכות יוון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך**... ואתה ברחמך הרבים עמדת להם בעת צרתם, רבת את ריבם, נקמת את נקמתם, מסרת גבורים ביד

מה החלום שלך?!

פרעה חולם שני חלומות דומים: הפרות הרעות אכלו את הפרות הטובות והשיבולים הדקות אכלו את השיבולים המלאות. בשביל לפתור את החלומות יוסף יוצא מהכלא, עומד לפני פרעה, ושם פרעה מספר לו את שני החלומות מההתחלה: הפרות הרזות אכלו את הפרות השמנות והשיבולים הרעות אכלו את השיבולים הטובות. למה התורה מספרת את שני החלומות מההתחלה?

התחושות של פרעה

המראה והבריאת, ומספר "ותבאנה אל קרבנה ולא נודע כי באו אל קרבנה ומראהו רע כאשר בתחלה". כלומר פרעה לוקח את החלום קשה ומספר אותו בצורה יותר מזעזעת ממה שהוא חלם אותו.

אם כן, הסיבה שבשלה התורה מספרת את החלום פעמיים היא בשביל לספר גם את החלום וגם את התחושות של פרעה בעקבותיו. פרעה תפס את החלום כמשהו מאוד משמעותי בשבילו, והיה חשוב לו שהפתרון ירגיע אותו ויסביר לו מה מזעזע אותו כל כך.

זו הסיבה שפרעה שמח לשמוע את הפתרון של יוסף, ולעומת זאת פתרונות החרטומים לא נכנסו באזניו. החרטומים פתרו לו "שבע בנות אתה מוליד, שבע בנות אתה קובר" (רש"י), אבל פרעה לא הרגיש שזה פותר את הזעזוע שהיה לו בחלום.

החלום כמסר מה'

לכאורה היה אפשר לשאול: הפתרון של יוסף נשמע יותר הגיוני ומתקבל מאשר הפתרון של החרטומים. פרעה הוא המלך של מצרים, והוא האחראי על מצרים, והוא

כאשר עבד אברהם הולך לחפש אשה ליצחק התורה מספרת את סיפורו פעמיים: תוך כדי ההתרחשות וכאשר העבד מספר את הסיפור למשפחתה של רבקה. חכמינו מתקשים בעניין, ומסבירים ש"יפה שיחתן של עבדי אבות יותר מתורתן של בנים".

בפרשה שלנו קורה דבר דומה, והתורה מספרת את החלומות פעמיים, תוך כדי ההתרחשות וכאשר פרעה מספר עליהם ליוסף. היה אפשר שהחלום יהיה כתוב רק כפי שפרעה מספר אותו, כמו החלום של שר המשקים או שר האופים, או כמו החלומות של יוסף, אבל התורה מספרת את חלומות פרעה פעמיים.

יש הבדל בין החלום כפי שפרעה חולם אותו, לחלום כפי שפרעה מספר אותו. פרעה חולם "והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר", ומספר "והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן דלות ורעות תאר מאד ורקות בשר לא ראיתי כהנה בכל ארץ מצרים לרע". פרעה חולם "ותאכלנה הפרות רעות המראה ודקת הבשר את שבע הפרות יפת

חולם שהוא עומד על היאור שממנו הפרנסה של המצרים.

למה החרטומים לא פתרו כמו יוסף?

בשביל לענות על השאלה הזו, נקדים ונשים לב להבדל שבין פרעה ליוסף בתפיסת החלום: פרעה תופס את החלום כתובנה שנמצאת בתוכו, ובעיניו תפקידו של פותר החלומות הוא להעמיק באישיות של פרעה ובחלום, וכך להגיע לפתרון. לעומת זאת יוסף מסתכל על החלום כשדר מה' "בלעדי, אלקים יענה את שלום פרעה... אשר האלקים עושה הגיד לפרעה".

זו הסיבה שיוסף לא רק פתר את החלום, אלא גם הציע מה לעשות, אף על פי שאף אחד לא שאל אותו. יוסף רואה את ההצעה מה לעשות כחלק מפתרון החלום. ה' רוצה להגיד לפרעה מה לעשות, ולכן שלח לו את החלום, וממילא כל עוד לא יודעים מה לעשות, החלום עדיין לא נפתר בשלמות.

שיגעון הגדלות של פרעה

ההסתכלות של יוסף על החלום כמסר מה' היא זו שמאפשרת לו לפתור את החלום, לעומת פרעה והחרטומים שלא מצליחים לעשות זאת: פרעה רואה את עצמו עומד על שפת היאור. הפתרון הפשוט של החלום הוא שפרעה הוא אביה של מצרים, וכל הכלכלה והשפע של מצרים מגיעים מפרעה. חלום כזה מביע נטיית נפש חזקה שניתן לקרוא לה 'שיגעון גדלות' או שם דומה.

מצד אחד הנטייה הזו אכן קיימת אצל פרעה בצורה חזקה, וכפי שהכתוב מעיד עליו שהוא אומר "לי יאורי ואני עשיתיני". אבל מצד שני נטיית נפש כזו היא גם מפחידה. בסופו של דבר פרעה לא בורא את המצרים ולא מחיה אותם, ומחשבה שהוא זה כל העולם וכל העולם תלוי בו – מפחידה ומשתקת את פרעה. לכן פרעה מתאר את החלום בזעזוע כזה, אף על פי שהחלום הציג עובדות ולא זעזוע. לכן החלום גם מפחיד את פרעה והוא לא מצליח לפתור אותו.

זו גם הסיבה שהחרטומים לא מצליחים לפתור את החלום. כאשר האדם תופס את כל הסביבה שלו כחלק ממנו, כאילו רק הוא קיים וכל השאר הם חלום – אי אפשר לפתור זאת. אם יש לחלום כזה פתרון – סימן שהסביבה קיימת והיא לא רק חלום. ואם הסביבה היא רק חלום, אז החלום נשאר חלום ואי אפשר לפתור אותו. במילים אחרות, שגעון הגדלות של פרעה הוא גדול מדי וחזק מדי בשביל החרטומים שלו, והם לא יכולים להיכנס לתוך הנפש שלו. לכן החרטומים פותרים לו פתרונות 'קטנים' שלא נכנסים באוזני פרעה.

לממש את רצון ה'

ההסתכלות של יוסף דומה להסתכלות של פרעה יותר מאשר ההסתכלות של החרטומים. יוסף שותף ל'שיגעון גדלות' של פרעה בכך שהוא מסכים שהחלום מעיד על כך שפרעה מסמל את מצרים והכלכלה של מצרים תלויה בו, וה' מעביר דרכו את השפע ואת העתיד של מצרים. יותר מזה: כחלק מהפתרון של

נהיתה של פרעה, הועיל לבני ישראל, וסידר להם מקום טוב במצרים, ובסופו של דבר על ידי יוסף בני ישראל ירדו למצרים ויצאו משם כעם ישראל.

יוסף לא מסתכל על החלומות הגדולים שלו כעל רצון למימוש עצמי, אלא כעל רצון של ה' שהולך להתממש בעולם על ידי עם ישראל.

איך אתה מצייר את הגאולה?

כשם שגאולת מצרים באה על ידי פתרון החלום בצורת ההסתכלות יוסף, כך זה גם בנוגע לגאולה העתידה. הגלות היא כמו חלום, כפי שכתוב "בשוב ה' שיבת ציון היינו כחולמים", ואת החלום הזה אפשר לפתור כמו פרעה ואפשר לפתור כמו יוסף: אפשר להסתכל על העולם, ולראות שהוא כל הזמן מתגלגל לקראת הגאולה. אם נסתכל על הגאולה כטבע שקיים בתוך העולם והולך ויוצא לאור כל הזמן – נסתכל על החלום כמו פרעה. נראה את העולם כטבע ואת הגאולה כהתממשות הטבע. אם נסתכל על זה כך, לא נראה את ה'חלום' כמסר מה' איך עלינו להביא את דבר ה' לעולם,

אלא נראה את הגאולה כטבע שמתגלגל מעצמו, ולנו אין מה לעשות מול איתני הטבע.

אבל אם נפתור את החלום כמו יוסף, ונסתכל על הגאולה כדבר ה' שקורא לנו להביא אותו לעולם, ה'חלום' לא ישתק אותנו, אלא להיפך החלום יעורר אותנו וידרבן אותנו להביא את דבר ה' לעולם. בצורה כזו הגאולה שלה אנו מצפים היא לא

יוסף, בסופו של דבר כל אדמת מצרים נעשית של פרעה. כלומר על ידי החלום ועל ידי הפתרון של יוסף, 'שגעון הגדלות' של פרעה כאילו גדל ומתממש. לכן פרעה מקשיב לפתרון של יוסף ולא לפתרון של החרטומים.

רק שיש הבדל אחד 'קטן' בין ההסתכלות של יוסף להסתכלות של פרעה: יוסף לא חושב שהחלום אומר שפרעה הוא האבא של מצרים וכל מצרים והשפע שלה נובע מפרעה, אלא שעל ידי החלום ה' מעביר שדר לפרעה. יוסף לא חושב כך רק על החלום, אלא גם על פרעה בעצמו: אמנם כל הכלכלה של מצרים תלויה בפרעה, אבל זה רק בגלל שה' שלח אותו לכך.

זו הסיבה שליוסף קל לפתור את החלום. החלום של פרעה כלל לא נתפס אצל יוסף כשגעון גדלות, אלא כשליחות שה' שלח אותו. ממילא החלום לא מפחיד ולא משתק אותו, אלא להיפך – גורם לו לראות שה' רוצה שהוא יעשה משהו מסויים, וה' חושב שהוא מתאים לתפקיד הזה ויכול וצריך לעשות אותו.

כמובן, יוסף לא מסתכל כך רק על פרעה, אלא גם ובעיקר על עצמו, וכפי שהוא אומר לאחים בפרשה הבאה "כי למחיה שלחני אלקים לפניכם". גם יוסף חלם על כך שהוא המלך וכולם משתחוים לו, אבל הוא לא פירש זאת כפרעה, וחשב שהוא אליל, אלא החלום גרם לו לרצות להביא את דבר ה' לעולם.

כך יוסף באמת הביא את דבר ה' לעולם. בסופו של דבר מה שאדמת מצרים

התעוררות והתממשות של הטבע, אלא
גילוי של רצון ה' – "כי נכון הדבר מעם
האלקים, וממהר האלקים לעשותו".

בסוף כולנו נהיה אברכים...

לאחר שסופר בפרשה שעברה על מכירתו של יוסף הצדיק, הנסיון עם אשת פוטיפר שבעקבותיו הושם בבית הסהר ופתירת החלומות לשר המשקים ושר האופים, מתחילה פרשתנו פרשת מקץ עם חלומות פרעה בעקבותיהן יוסף יוצא מבית הסהר ועולה לגדולה

מצרים ש'אין עבד מולך ולא לובש בגדי מלכות'.

כלומר, אם יוסף מצד עצמו לא היה אמור להתמנות לשליט מצרים, האמירה של פרעה 'אני פרעה' היא שהעלתה את יוסף לגדולה ונתנה לו את המלכות.

מרגיש עבד לתאוות?

חז"ל מלמדים אותנו שמפרעה אנו למדים לה'. כמו שאמירת פרעה 'אני פרעה' – שכולה הבל ושקר – העלתה את יוסף לגדולה, כך כאשר יבוא ה' ויאמר 'אני ראשון ואני אחרון' – על אחת כמה וכמה שהצדיקים, וכל עם ישראל, יעלו לגדולה.

(בדרך צחות נאמר שכמו שיוסף נהיה אברך בעקבות אמירת פרעה, כך כל היהודים יהיו אברכים לעתיד לבוא – לא נצטרך לעבוד כי כל הגוים ינשאו אותנו ויספקו את צרכינו.)

כיצד למדים מגדולתו של יוסף על הגדולה של כל יהודי?

כאשר שר המשקים סיפר לפרעה על יוסף הצדיק הוא אמר לו – 'ושם איתנו נער עברי, עבד לשר הטבחים'. לכל יהודי יכולה להיות תחושות כאלו – הרגשה של קטנות ושל עבדות, ולא סתם עבדות – 'עבד לשר

פרעה אומר ליוסף – "...בלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים". כלומר – יוסף הופך להיות כמעט מלך מצרים, המעצמה הגדולה בעולם בתקופה ההיא.

כעת ננסה להבין מה גרם ליוסף לעלות לגדולה, מה יגרום לכל היהודים לעלות לגדולה, איזו עבודה נגזרת מכך לכל אחד ואחת מאיתנו ומה הקשר של כל זה לבושת פנים...

'אני פרעה' – הכל אני...

המילים בהן נפתח הפסוק שהזכרנו הן – 'ויאמר פרעה אל יוסף אני פרעה...'.

רש"י על הפסוק אומר – 'אני פרעה – שיש יכולת בידי לגזור גזירות על מלכותי, ואני גזור שלא ירים איש את ידו'.

פרעה באמירתו זו מבטא את התחושה שלו כי הוא מלך-על, כל העם הם חלק ממנו ואף הטבע שייך לו – 'לי יאורי ואני עשיתיני'. הוא בעל הבית על העולם ועל כל המציאות.

לחידוד העניין נזכיר שבפרשה הקודמת, כאשר שר המשקים רצה להציג את יוסף באור שלילי אחד התארים בהם כינה אותו הוא 'עבד', מכיון שכתוב בחוקי

הטבחים', עבדות לתאוות ולגשמיות העולם הזה.

בא הקב"ה ואומר לנו שאנו הרבה יותר מזה, אך כפי שכל הגדולה של יוסף באה מפרעה, כך כל הגדולה של כל יהודי מגיעה רק מכך שה' אומר שהוא הבעל הבית על כל המציאות – 'אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים', ואני רוצה לראות בגדולתך.

כלומר – כשיהודי מרגיש שה' הוא הכל וכל המציאות היא חלק ממנו – דווקא זה מה שגורם לו לעלות לגדולה!

תתבייש לך...

ר' ישראל מרוז'ין אמר שהדרך שלו להימלט מגאווה כאשר מכבדים אותו היא להרגיש שר של המלך בשעה שהמלך מגיע לבקר במחוז עליו הוא ממונה, ומכיוון שתושבי העיר אינם מכירים את המלך כל הכבוד שלהם מופנה לעבר השר.

מה הרוז'ינער רצה ללמד אותנו?

הרוז'ינער רוצה ללמדנו שמצד עצמנו לא מגיע לנו כבוד, וכל הכבוד שיכול להגיע לנו הוא מכיוון שאנו מייצגים את המלך. אך כאשר המלך מגיע ואף אחד לא מכיר אותו זהו סימן שלא הצלחנו לייצג אותו כראוי.

מה עושים?

במשל, מה קורה לשר? כאשר הוא רואה שהכבוד מופנה אליו ולא אל המלך הוא מתמלא בושע עצומה, ובושה זו עצמה מתקנת את העניין – כאשר העם רואים את

הבושה של השר הם מבינים שכל הכבוד של השר מגיע מהמלך.

כך גם אנו, כדי שהמציאות שלנו לא 'תדחוק' את המציאות של ה', כדי שנייצג אותו באמת, אנו זקוקים להתמלא בושע תמידית מה' וכך נפסיק 'לחצוץ' בין אורו של ה' לבין העולם וכל הנבראים שבתוכו.

לשפוך את הדם של עצמי

חז"ל אומרים – "כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים". ביישת את חברך? כאילו הרגת אותו...

ומה קורה כאשר אני ממלא את עצמי בבושה?

בדיוק אותו דבר – אני כאילו הורג את עצמי, אך במובן החיובי של הדבר – אני מבטל את נוכחותי מול נוכחות ה' יתברך, ובעצם מעביר מסר לכל באי עולם – אמנם ה' קרא שמו עלינו, בני העם הנבחר, אך כל הגדולה והכבוד שהוא מייעד לנו אינם חלק נפרד ממנו אלא רק חלק מההתפשטות שלו בעולם.

כפי ש'אני פרעה' גרם ליוסף לעלות לגדולה ולהיות אברך, כך 'אני ראשון' של ה' יהפוך את כולנו לאברכים – מברכים וממשיכים לעולם את אורו של ה'.

כאשר יגיע הקב"ה ויאמר 'אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים' ישראל יעלו לגדולה, יהפכו להיות חלק בלתי נפרד ממלכות ה' בעולם – והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד' – ללא מציאות נפרדת ממנו.

להיפגש עם אדמו"ר הזקן

למה ספרי מוסר לא באמת מועילים? מה ההבדל בין ה'תניא' לשאר הספרים? ואיך אני יכול להיפגש עם אדמו"ר הזקן?

מבט חדש על הקדמת התניא לרגל תחילת מחזור התניא היומי

מפגש חי מול קריאה בספר

אם בספר יהיו כתובים חידושים נפלאים, הם לא ישנו את תפיסת עולמו של הקורא. כל עוד לא יפגוש הקורא את דמותו של מחבר הספר ויכיר את מדרגת חייו הוא לא יצליח לצאת מעצמו ולהיפתח לעולם חדש. רק בעת מפגש עם אישיות שחיה באמת חיים אחרים, האדם מצליח לתפוס שיש פה משהו אחר, ונולד בתוכו הרצון להשתנות.

הנקודה הזו נכונה גם ברבדים פשוטים ביותר. כאשר מספרים לאדם על דמות מסוימת שהוא לא ראה מעולם, מוסרים לו עליה תיאורים חיצוניים, והוא מעבד אותם בתוכו על פי דמויות שכבר ראה בחייו. אותו אדם מצייר לעצמו דמות דמיונית לפי איך שהסתדר לו בראש. כמובן, ברגע שהוא יראה את הדמות המדוברת בעיניו – הציור הדמיוני שהיה לו בראש יתפוגג מיד, ואת מקומו תתפוס הכרה אמיתית כלפיה.

כשם שבכדי שנוכל להכיר מישהו באמת אנחנו צריכים פשוט לפגוש אותו, כך בשביל לעבור שינוי פנימי בתוכנו אנו מוכרחים להיפגש עם מדרגת חיים שגבוהה מאיתנו. ובהקשר שלנו: לא מספיק שנקרא דברי מוסר מתוך ספר, עלינו לפגוש אישיות חיה על מנת שנוכל להתרומם.

את ההקדמה לתניא פותח אדמו"ר הזקן בטענה חזקה נגד כתיבת הספר:

הִנֵּה מִדַּעַת זֹאת,
כִּי מִרְגָּלָא בְּפָמִי
דְּאִינְשֵׁי בְּכָל אֲנָשׁ
לֵאמֹר, כִּי אֵינָה דוֹמָה
שְׁמִיעַת דְּבָרֵי מוֹסֵר
לְרֵאִיָּה וּקְרִיאָה
בְּסִפְרִים.

אדמו"ר הזקן מסביר שאצל החסידים נהוג לומר ששמיעת דברי מוסר ועבודת ה' מפי צדיק חי זוהי מעלה אמיתית, ואי אפשר להשוות בינה לבין קריאת אותם דברי מוסר מתוך ספר.

את הסיבה לכך הוא מבאר כעת:

שְׁהקוֹרָא קוֹרָא לְפִי דְרַבּוֹ
וְדַעְתּוֹ וּלְפִי הַשְׁגָּת וּתְפִיסָת שְׂכָלוֹ
בְּאֶשֶׁר הוּא שֵׁם, וְאֵם שְׂכָלוֹ וְדַעְתּוֹ
מִבְּלִלִים וּבְחֻשָּׁה יִתְחַלְכוּ
בְּעִבּוּדַת ה', בְּקִשֵּׁי יָכוֹל לְרֵאוֹת
אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב הִגְנוּ בְּסִפְרִים,
אֲפִי כִי מֵתוֹק הָאוֹר לְעֵינַיִם וּמִרְפָּא
לְנַפֶּשׁ.

אדם שקורא תכנים שכתובים בספר מבין אותם לפי תבניות החשיבה שלו; גם

כעת אדמו"ר הזקן מפרט יותר על החסרונות שיש בסוגים השונים של ספרי היראה:

וְכַר מִן דִּין, הִנֵּה
סִפְרֵי הִירָאָה הַבְּנוּיִים
עַל פִּי שֶׁכָּל אֲנוּשִׁי,
בּוֹדָאִי אֵינֶן שׂוֹיִן לְכָל
נֶפֶשׁ, כִּי אֵין כָּל
הַשִּׁכְלִים וְהַדְּעוֹת
שׂוֹת, וְאֵין שֶׁכָּל אָדָם
זֶה מִתְּפַעֵל וּמִתְעוֹרֵר
מִמֶּה שֶׁמִּתְּפַעֵל
וּמִתְעוֹרֵר שֶׁכָּל הַבְּרוֹ.
וְכִמּוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַז"ל גְּבִי
בְּרַבְת חֲכָם הָרָזִים עַל
שָׂשִׁים רַבּוֹא מִיִּשְׂרָאֵל,
שֶׁאֵין דְּעוּתֵיהֶם דּוֹמוֹת
זו לזו וכו'. וְכִמּוֹ שֶׁפֶתַב
הַרְמָב"ן בְּמִלְחָמוֹת שֶׁם
בְּפֶרוּשׁ הַסִּפְרֵי גְבִי
יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ
"אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ",
שֶׁיִּכּוֹל לְהִלָּךְ נֶגֶד רוּחוֹ
שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד וכו'.

בחלק מספרי המוסר של רבותינו הראשונים והאחרונים מובאים תכנים שנלקחו במידה מסוימת מחכמי אומות העולם, ועניינם הדרכת האדם בדרך טובה על פי השכל האנושי. בהלכות דעות לדוגמא הרמב"ם מלמד שעל האדם ללכת ב'דרך האמצע', וזהו רעיון שבעיקרו מבוסס על אריסטו. לפעמים גם נכתבו דרכי התבוננות על מנת להביא את האדם לידי

אהבת ה' והודאה לה' (כמו בספר 'חובות הלבבות'), כשהם נובעים מתוך צורת הסתכלות מסוימת על המציאות, וגם אלו בנויים בעצם על השכל האנושי.

אדמו"ר הזקן מסביר שספרים כאלה בוודאי אינם מיועדים לכל אחד, ואין סיבה לחשוב שכל אדם ימצא בהם את מה שהוא מחפש. ספרים שמבוססים על השכל האנושי נכתבו על פי תכונות נפשו של המחבר, וגם אם היה אדם גדול הם מתאימים רק לאלו שקרובים אליו בטבעם.

לא כל אדם זוכה להיות מכיר מקומו

עכשיו אדמו"ר הזקן מחדש שישנו חיסרון שקיים גם בקריאת ספרי מוסר שנכתבו ברוח הקודש:

אֵלָּא אֶפְלוּ
בְּסִפְרֵי הִירָאָה אֲשֶׁר
יִסְדּוּתָם בְּהִרְרֵי קִדְשׁ,
מִדְּרָשֵׁי חז"ל אֲשֶׁר רוּחַ
ה' דָּבַר בָּם וּמִלְּתוֹ עַל
לְשׁוֹנָם, וְאִזְרִיתָא
וְקִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא כִּלְא
חַד, וְכָל שָׂשִׁים רַבּוֹא
נִשְׁמוֹת כָּלְלוֹת יִשְׂרָאֵל
וּפְרִטִיהֶם וּפְרִטִי
פְּרִטִיהֶם עַד נִיצוֹץ קָל
שֶׁבְּקָלִים וּפְחוּתֵי הָעֶרֶךְ
שֶׁבְּעֶמְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
כִּלְהוֹ מִתְקַשְׂרָאן
בְּאִזְרִיתָא, וְאִזְרִיתָא
הִיא הַמְקַשֶּׁרֶת אוֹתָן
לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,
כְּנוֹדַע בְּזִהָר הַקְדוּשׁ –

פסוק "נודע בשערים בעלה" וגו'.

ספרים שמבוססים על השכל האנושי, מבטאים פן מסוים של המציאות. ממילא יהיו רבים שלא ימצאו את עצמם בספרים הללו, מכיוון שבאשיותם הם שייכים לזווית הסתכלות אחרת. בשונה מכך, ספר שנכתב ברוח הקודש מבטא אמת שכוללת את המציאות כולה. לפי זה היה אפשר לחשוב שהספרים הללו יכולים להביא תועלת בעבודת ה' לכולם לכל הפחות כמו שמיעה מפי צדיק חי. אמנם אדמו"ר הזקן מסביר שגם בספרים הללו התועלת מוגבלת כיוון שלא כל אדם זוכה למצוא את השייכות הפנימית שלו למה שכתוב בתורה.

לאחר שחידש שגם בעיון בדברי תורה יתכן שהאדם לא ימצא את עצמו, ולא יפיק מכך תועלת בעבודת ה', אדמו"ר הזקן רוצה לבסס את דבריו על ידי התבוננות במחלוקות הקוטביות שקיימות בהלכות התורה. כאן אדמו"ר הזקן מסביר, שאם בחלק הנגלה של התורה לא תמיד אנו מצליחים לגלות את השייכות הפנימית שלנו לכל הדעות ולכל דברי אלקים חיים; כל שכן כאשר אנו מדברים על השייכות לרובד הפנימי של התורה, בוודאי שלא כל אחד יוכל למצוא מתוך הספרים את המענה האישי אותו הוא מחפש.

אתם מכירים אותי!

לאחר שאדמו"ר הזקן כתב באריכות אודות החסרונות שקיימים בספרי מוסר ועבודת ה', הוא מסביר מדוע בכל זאת הוא

הרי זה דרך כללות לכללות ישראל. ואף שנתנה התורה לדרש בכלל ופרט ופרטי פרטות לכל נפש פרטית מישראל המשרשת בה, הרי אין כל אדם זוכה להיות מכיר מקומו הפרטי שבתורה. והנה אף בהלכות אסור והתר הנגלות לנו ולבנינו, מצאנו ראינו מחלקת תנאים ואמוראים מן הקצה אל הקצה ממש, ואלו אלו דברי אלהים חיים, לשון רבים, על שם מקור החיים לנשמות ישראל הנחלקות דרך כלל לשלשה קוין: ימין, ושמאל, ואמצע, שהם חסד וגבורה וכו'. ונשמות ששרשן מפרדת חסד, הנחלת גם פן להטות כלפי חסד להקל בו' פגודע. וכל שפן וקל וחמר בהנסתרות לה' אלהינו, דאנון דחילו ורחימו דבמחא ולבא דכל חד וחד לפום שעורא דילה, לפום מאי דמשער בלבה, כמו שכתוב בזהר על

החליט לכתוב את ספר התניא, ולמה
החסרונות שהתבארו לעיל לא קיימים בו:

אך ביוֹדְעֵי
וּמְבִירֵי קְאֻמִּינָא, הֵם
כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאַנְ"שׁ
שֶׁמְדִינְתָנוּ וּסְמוּכֹת
שָׁמָּה.

אדמו"ר הזקן פותח קודם כל בטענה
פשוטה – אני כותב את הספר לאנשים
שמכירים אותי. חסידיו של אדמו"ר הזקן
פגשו אותו בעצמם, וכשהם יקראו את
הספר הם לא ירגישו שהתכנים שנכתבו בו
מנותקים מהאישיות שכתבה אותם.
כשחסיד של אדמו"ר הזקן יקרא את הספר
הוא יחוש כאילו הוא משתתף בהתוועדות
חיה בה הוא שומע את מחבר הספר מדבר
אליו.

דברי אדמו"ר הזקן הללו בוודאי
התיישבו על ליבם של חסידיו, אבל הם לא
מדברים אלינו. אנחנו לא פגשנו את
אדמו"ר הזקן מעולם, וכשאנו קוראים את
ספר התניא איננו מסוגלים לחוש בדמות
שחיברה אותו. אכן, אדמו"ר הזקן ממשיך
ומעמיק יותר על החידוש המיוחד
שבכתיבת ספר התניא, ומתוך דבריו נוכל
ליישב גם את ליבנו שלנו:

ספר התניא - מפגש עם אדמו"ר הזקן

אֲשֶׁר הִיָּה הַדְּבֹר
שֶׁל חֶבֶה מְצִיָּי בִּינֵינוּ,
וְגָלוּ לִפְנֵי כָּל תַּעֲלָמוֹת
לִבָּם וּמֶחֱם בְּעִבּוּדַת ה'
הַתְּלוּיָה בְּלֵב. אֵלֵיהֶם
תִּתְּנָה מִלְּתִי וּלְשׁוֹנִי עֵט

סוֹפֵר בְּקִנְטָרִים אֵלּוֹ
הַנִּקְרָאִים בְּשֵׁם "לְקוּמֵי
אֲמָרִים", מְלַקְטִים מִפֵּי
סִפְרִים וּמִפֵּי סוֹפְרִים
קְדוּשֵׁי עֲלִיזוֹן נִשְׁמָתָם
עֲדוֹן הַמִּפְרָסְמִים
אֲצִלָּנוּ, וּקְצַת מֶחֱם
נִרְמְזִין לְחַפְיִמִּין
בְּאַגְרוֹת הַקֹּדֶשׁ
מִרְבוֹתֵינוּ שְׁבֹאֲרִין
הַקֹּדֶשׁ תִּבְנֶה וְתִפְּנֶה
בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.
וּקְצַתָּם שְׁמַעְתִּי מִפִּיהֶם
הַקְדוּשׁ בְּהִיוֹתָם פֶּה
עֲמֻנוֹ. וְכֵלֶם הֵן
תְּשׁוּבוֹת עַל שְׁאֵלוֹת
רַבּוֹת אֲשֶׁר שׁוֹאֲלִין
בְּעֵצָה כָּל אַנְ"שׁ
דְּמִדִּינְתָנוּ תְּמִיד, כָּל
אֶחָד לְפִי עֲרֹכּוּ, לְשִׁית
עֲצוֹת בְּנַפְשָׁם בְּעִבּוּדַת
ה'.

כאשר החסידים נפגשו פנים בפנים
עם אדמו"ר הזקן הם הכירו בכך שהם
עומדים מול גדלות שהם לא מצליחים
לתפוס אותה. אותם חסידים חוו פער עצום
בין החיים שלהם לאישיות של אדמו"ר
הזקן, ומתוך כך הם התעוררו לשאול אותו
שאלות רבות. השאלות הללו לא נבעו
מעיון תיאורטי, אלא מתוך רצון לגעת ולו
במעט באור הגדול שהאיר להם מתוך
המפגש עם האישיות הזו.

לשם כך נכתב ספר התניא. בספר
הזה אדמו"ר הזקן בא להשיב על השאלות

לְהִיּוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד
 לְזָכְרוֹן בֵּין עֵינָיו, וְלֹא
 יִדְחַק עוֹד לִפְנֵים לְדַבֵּר
 עִמִּי בִּיחִידוֹת, כִּי בִּהֵן
 יִמָּצֵא מִרְגּוּעַ לִנְפִשׁוֹ
 וְעֵצָה נְכוֹנָה לְכָל דָּבָר
 הַקָּשָׁה עָלָיו בְּעִבּוּדֹת
 ה', וְנִכְוֵן יִהְיֶה לְבוֹ
 בְּטוֹת בְּה' גּוֹמֵר בְּעֲדָנוֹ.

נפשם של החסידים שפגשו את
 הצדיקים חוותה פער ומתח עצום, וספר
 התניא בא להרגיע את נפשם על ידי
 התשובות לכל השאלות שמעורר מפגש
 שזכה.

ספר התניא נכתב גם בשבילך!

מתוך ההבנה שספר התניא אינו ספר
 של רעיונות, אלא ספר שבו אדמו"ר הזקן
 מביא את עצמו (ואת שאר הצדיקים)
 לחסידים שלו, אנו יכולים להשיב על
 השאלה ששאלנו קודם. לפני כן הקשינו
 שמכיוון שאנחנו לא חווינו מפגש עם
 אדמו"ר הזקן לכן ספר התניא בשבילנו הוא
 כשאר הספרים שהתועלת שבהם מוגבלת,
 ולכאורה אין בו חידוש מיוחד. אך כעת אנו
 מבינים שספר התניא הוא באמת ספר מסוג
 שונה; כי כל כולו נוצר בעקבות מפגש, וכל
 משפט ושורה שבו באים להפגיש אותנו עם
 אדמו"ר הזקן מחדש. כעת מובן, שכל מי
 שילמד את הספר מתוך כזה מבט, זוכה
 להיות גם הוא מ'ודעיו ומכיריו' של
 אדמו"ר הזקן; וממילא לחוש בחיים
 העוצמתיים שקורנים מתוך הספר,
 ולהתרומם באמת.

שהתעוררו לחסידיו בעקבות המפגש שהיה
 להם איתו. ספר התניא לא עוסק ברעיונות
 מופשטים לכשעצמם, אלא הוא מתאר את
 החיים העוצמתיים אותם אדמו"ר הזקן חי.
 יותר מזה, מכיוון שהספר נוצר בעקבות
 המפגש עם החסידים, אישיותו של אדמו"ר
 הזקן מתבטאת בספר כך שכל אחד יוכל
 לקבל ממנה ולקחת ממנה לחיים שלו.
 בשונה מספרים אחרים בהם הצדיק שחיבר
 אותם נוכח בספר במדרגתו העליונה אך
 המנותקת מהחיים שלנו, בספר התניא
 אדמו"ר הזקן פונה לחסידיו ומביא את
 עצמו אליהם.

בדבריו מזכיר אדמו"ר הזקן גם את
 גדולי החסידות אליהם היה קשור, כיוון
 שגם את האישיות שלהם הוא רוצה להכניס
 בתוך הספר שלו. הספר נועד לתת מענה
 למי שנפגש עם הצדיקים הגדולים הללו
 וחווה פער כל כך גדול שעורר בתוכו
 שאלות רבות. על ידי הקריאה בספר הזה
 האדם ירגיש שהוא מתחיל לעכל את
 העוצמה אותה חווה במפגש, ותפיסת
 העולם שלו תתרומם לאור המבט של
 הצדיקים.

כך ממשיך ומתאר אדמו"ר הזקן את
 המענה שנותן ספר התניא לחסידים:

לְהִיּוֹת בִּי אֵין
 הַזְמַן גְּרָמָא עוֹד לְהִשָּׁב
 לְכָל אֶחָד וְאֶחָד עַל
 שְׁאֵלָתוֹ בְּפִרְטוֹת, וְגַם
 הַשְׁכָּחָה מְצוּיָה. עַל פֶּן
 רְשָׁמָתִי כָּל הַתְּשׁוּבוֹת
 עַל כָּל הַשְּׁאֵלוֹת
 לְמִשְׁמֶרֶת לְאוֹת,

מְלֶאכָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת ה' וְגו' אָמֵן בֵּן יְהִי רָצוֹן.

אלו שמפני סיבות שונות לא מצליחים להבין את דברי אדמו"ר הזקן מתוך הספר, מומלצים על ידו לפנות את הגדולים שבעירם ולשתף אותם בשאלותיהם. אך במקרה כזה יכולה להיות בעיה. לאחר שאדמו"ר הזקן הסביר שספר התניא אינו מקבץ של רעיונות אלא ספר שמשקף את אישיותו, אף אחד לא יהיה מוכן ללמד לאחרים את התכנים שכתובים בו. כל אחד שתופס אפילו מעט אודות גדלותו של אדמו"ר הזקן יאמר בוודאי שהוא לא יודע ולא מכיר, ושהוא לא שייך ללמד שום דבר מהספר האלוקי הזה. על הטענה הזו משיב אדמו"ר הזקן מתוך הפסוק "מאיר עיני שניהם ה'", ומסביר שעל אף שמדובר בתכנים שגבוהים מהם יהיה איתם ויאיר להם את אור פניו, כך שהם לא ילמדו את הספר לאחרים עם הכוחות שלהם אלא בעזרת ה' יתברך.

שנזכה בלימודנו לראות את בעל השמועה עומד לנגדנו...

המבט המיוחד שקיבלנו על הספר משנה את כל הגישה ללימוד בו. כאשר אני רואה את הספר כמפגש חי, אני מנסה להפגיש את התכנים שבספר עם הנפש שלי; ולאחר כל רעיון שאלמד, אשים לב מהם השאלות שמעלה בתוכי הלימוד. כך במקום לעסוק בהשכלות תיאורטיות או במדרגות עליונות שאני לא שייך אליהם, אני נוכח במפגש שנוגע לחיים שלי.

מאיר עיני שניהם ה'

עכשיו אדמו"ר הזקן מתייחס לבעיה שיכולה להיווצר בעקבות ההבנה החדשה שהוא לימד כלפי ספר התניא:

וּמִי שִׁדְעָתוֹ
קָצְרָה לְהַבִּין דְּבַר עֲצָה
מִתּוֹךְ קִנְיָרִים אֱלֹו,
יִפְרֹשׁ שִׁיחָתוֹ לִפְנֵי
הַגְּדוֹלִים שֶׁבְּעִירוֹ, וְהֵם
יְבַנְנֶיהוּ. וְאֵלֵיהֶם
בִּקְשָׁתִי שֶׁלֹא לְשׁוֹם יָד
לִפְהָ לְהַתְנַהֵּג בַּעֲנֹוה
וּשְׁפִלוֹת שֶׁל שֶׁקֶר חֵם
וְשָׁלוֹם, וּכְנוֹדַע עֵנֶשׁ
הַמֵּר עַל מוֹנֵעַ בָּר, וְגִדֹל
הַשֶּׁקֶר מִמֵּאֵמֶר רִז"ל
עַל פֶּסוּק "מֵאִיר עֵינֵי
שְׁנֵיהֶם ה'", כִּי יֵאִיר ה'
פָּנָיו אֵלֵיהֶם אֹור פָּנָיו
מִלֶּךְ חַיִּים. וּמַחֲיָה חַיִּים
יִזְכְּנוּ וַיַּחֲיֵנוּ לַיָּמִים
אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ עוֹד
אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְגו' כִּי
כֻלָּם יִדְעוּ אוֹתִי וְגו' כִּי

לוח מודעות

עלון מעמקים זקוק לך!

רוצה להיות נציג של העלון בישיבה או בבית הכנסת הקרוב?

התחלנו להדפיס את העלון בבית דפוס, ולחלק אותו ברחבי הארץ. עלות נקודת הפצה לחודש: 150 ש"ח. בוא לקחת חלק בהפצת המעיינות חוצה!

צור איתנו קשר – 058-5277247 (עתי תור).

התוועדות חנוכה עם הרב יצחק שפירא ביום ראשון הקרוב
בקמפוס ישיבת 'עוד יוסף חי'.

מדי יום ראשון מתקיים שיעור בחסידות (ב"ה זכינו לסיים את מאמר פרק בעבודת ה'. משהו חדש מתחיל...) בבית הרב יצחק שפירא בשעה 21:30 בירושלים, רחוב הרב צבי יהודה 18, קומה 2 דירה 4.

לשמיעת שיעורים בקול הלשון 073-3718149.

לקבלת השיעורים השבועיים של הרב ניתן לפנות בדוא"ל אל
yosefperl@gmail.com.

למעוניינים נפתח פורום עיונים ודיונים בדברי הרב יצחק שפירא.
ניתן להירשם בדוא"ל ל"ataitor1@gmail.com".

